

M I C H A E L A Z E R R A D

COME AS YOU ARE:

PŘÍBĚH KAPELY

NIRVANA

SPECIÁLNÍ DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ

xyz

COME AS YOU ARE: PŘÍBĚH KAPELY NIRVANA

SPECIÁLNÍ DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.xyz.cz

www.albatrosmedia.cz

xyz

Michael Azerrad

COME AS YOU ARE: PŘÍBĚH KAPELY NIRVANA – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

M I C H A E L A Z E R R A D

COME AS YOU ARE:

PŘÍBĚH KAPELY

NIRVANA

SPECIÁLNÍ DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ

xyz

Copyright © 2023 by Michael Azerrad

Portions of this work were originally published in the United States in English in a different form by Doubleday, an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC, New York, in 1993.

Portions of the introduction and epilogue previously appeared in English in the New Yorker.

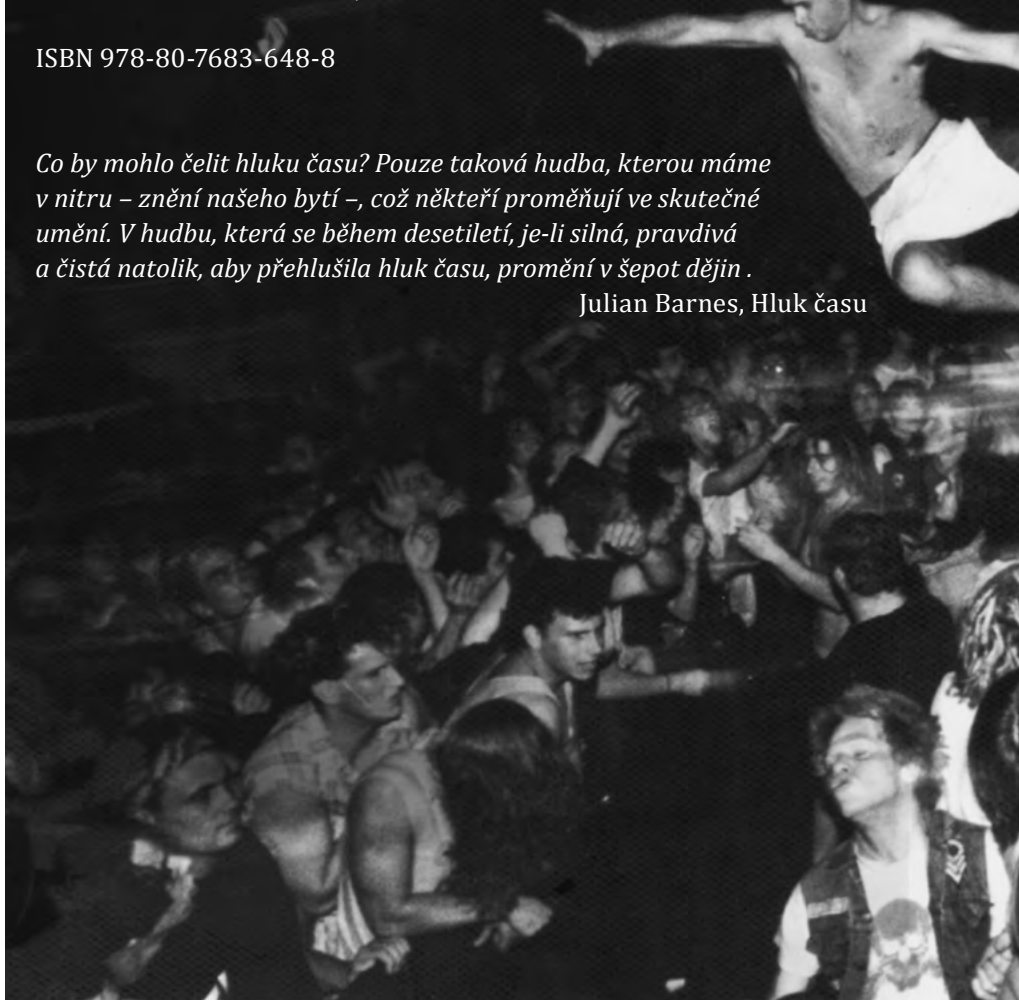
translation © Kateřina Iváková, 2024

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2024

ISBN 978-80-7683-648-8

Co by mohlo čelit hluku času? Pouze taková hudba, kterou máme v nitru – znění našeho bytí –, což někteří proměňují ve skutečné umění. V hudbu, která se během desetiletí, je-li silná, pravdivá a čistá natolik, aby přehlušila hluk času, promění v šepot dějin.

Julian Barnes, Hluk času

OBSAH

EDIČNÍ POZNÁMKA	8
PŘEDEHRA: To by bylo fakt až moc jako Guns N' Roses	9
KAPITOLA NULTÁ: Je mi fuk, jestli mě máš rád, já tě nenávidím	20
KAPITOLA PRVNÍ: Malej vzpurnej kluk s mastnejma vlasama	42
KAPITOLA DRUHÁ: Jenom jsme dělali hovadiny	75
KAPITOLA TŘETÍ: To je můj brácha Chris. Poslouchá punk rock.	109
KAPITOLA ČTVRTÁ: Tihle kluci jsou z Aberdeenu	123
KAPITOLA PÁTÁ: Všechno začíná bejt tak nějak moc hustý	169
KAPITOLA ŠESTÁ: Tihle kluci přerostou Beatles!	217
KAPITOLA SEDMÁ: „Máš hlad?“ – „Jo!“	255
KAPITOLA OSMÁ: Sloka, refrén, sloka, refrén, sólo, špatný sólo	293

KAPITOLA OSM A PŮLTÁ: Zdálo se, že nás nemůže nic zastavit	321
KAPITOLA DEVÁTÁ: Ted' je ten správněj čas to trochu zamlžit	361
KAPITOLA DESÁTÁ: Fenomén napříč mediálními formáty	388
KAPITOLA JEDENÁCTÁ: Tanečky s panem Herákem	409
KAPITOLA DVANÁCTÁ: Vlastně jsme pořád jen brečeli	457
KAPITOLA TŘINÁCTÁ: Tři příjemní, slušní, pohlední mladí muži	487
KAPITOLA IKSTÁ: Je to vztek, je to smrt a totálně dokonalý blaho . . .	510
KAPITOLA ČTRNÁCTÁ: Věci, který mě serou	532
KAPITOLA PATNÁCTÁ: Dospělákům se to nelíbí	581
ZÁVĚREČNÁ KAPITOLA: Malej, smutnej, citlivej a nevděčnej spasitel ve znamení Ryb	607
DOHRA: Temná konstelace	632
Poděkování	657
Vybraná bibliografie	659
Jmenný rejstřík	663

EDIČNÍ POZNÁMKA

Tato kniha v sobě spojuje dva texty – původní vydání Azerradovy knihy o Nirvaně z roku 1993 (psáno tučně) a komentáře, které autor doplnil o třicet let později, tedy v roce 2023.

Čeká vás tedy téměř dvojnásobná dávka informací o jedné z nejslavnějších hudebních kapel světa.

PŘEDEHRA: To by bylo fakt až moc jako Guns N' Roses

Jednou hodně pozdě v noci na podzim roku 1992 zazvonil telefon. Byla to Courtney Love. Chtěla vědět, jestli bych měl zájem napsat knihu o Nirvaně. Samozřejmě že ano, i když jsem nikdy nenapsal nic delšího než článek čítající 4895 slov k fotografii Nirvany na titulní straně, který jsem napsal dříve toho roku pro *Rolling Stone*. „To zní zajímavě,“ řekl jsem a hrál jsem to tak cool, jak to jen šlo, „ale mohl bych si o tom promluvit s Kurtem?“ Předala telefon Kurtu Cobainovi.

„Čau,“ řekl svým typickým cigaretovým zavrčením. Zeptal jsem se ho, proč chce mít o sobě knihu. On řekl, že pravda, jakkoliv může být nelichotivá, je lepší než všechny ty lži, které se o něm, o Courtney a o kapele zveřejňují – bylo to krátce po článku ve *Vanity Fair*, který byl zneužit jako součást důkazů, aby jim byla nakrátko odeprána péče o jejich dcerku Frances. Slíbil mi přístup ke každému, s kým budu chtít mluvit. „Prostě řekni pravdu,“ sdělil mi. „To bude lepší než cokoliv, co o mně napsali.“

„Ale nechci, aby to byl autorizovaný životopis,“ řekl jsem. Kurt byl mazaný – znal novinářský význam tohoto výrazu, kdy má subjekt právo na konečné schválení rukopisu. Nikdy nezapomenu na jeho odpověď. „Ani omylem,“ řekl. „To by bylo fakt až moc jako Guns N' Roses.“

Fajn, šel jsem do toho.

###

Když jsem se poprvé setkal s Kurtem začátkem roku 1992, žili s Courtney v malém bytě dvoupatrového činžovního domu na málo známém úseku ulice v jedné čtvrti Los Angeles. Přestěhovali se do Los Angeles, aby se dostali z neprodyšně uzavřené atmosféry Seattlu a aby žili někde, kde je jednodušší být celebritou. Taký tam bylo jednodušší sehnat drogy – i najít léčbu. Dělal jsem tam rozhovor s Kurtem pro článek

v *Rolling Stone* se snímkem na obálce, kde měl Kurt na sobě podomácku vyrobené tričko s nápisem „Korporátní časopisy i tak smrděj“.

Pociťoval jsem velkou nervozitu. O Kurtovi se toho v té době moc nevědělo. Byl to ten chlapík ze Seattlu, který při svých písničkách křičel, rozbíjel kytary a asi byl závislý na heroinu. Nikdy jsem se vědomě nesetkal s člověkem, který by byl závislý na heroinu. Věděl jsem, že focení proběhlo v tom podomácku vyrobeném tričku, které uráželo časopis, pro který jsem článek psal, takže už to v úvodu budilo obavy. Byl také nejslavnějším rockovým muzikantem na planetě. Opravdu jsem nevěděl, co mě čeká. Ale dorazil jsem tam, abych napsal titulní článek pro *Rolling Stone*, což bylo tehdy opravdu něco. Byl jsem nervózní.

Smrákalo se, když mě taxík vysadil na jejich adrese. Courtney mě přivítala ve dveřích a vlídně mi nabídla talíř hroznů. Nikdy předtím jsem se nesetkal s tajemnou, a přesto už tak nějak nechvalně proslulou Courtney Love, jen jsem slyšel její řev, který by vysklil okna a předčil i hašteřivý humbuk kolem kapely Hole, a teď stála přímo přede mnou rafinovaně rozczuchaná, bosá a v retro negližé. Ještě jsem se s ní osobně nesetkal, a vzhledem k její pověsti jsem očekával někoho, kdo vypadá jako dítě, které vyrostlo v divočině. Místo toho, jak říkám, mě tiše přivítala talířem hroznů a pozvala mě k sobě domů.

První pokoj byl malinký, spoře osvětlený obývací bez nábytku, na holé podlaze se válely LP desky a kytary a u jedné stěny stála malá buddhistická svatyně s hořícími svíčkami. (Nemyslím si, že bych se někdy vědomě setkal s buddhistou.) Na malém ubohém stereu hrála písnička Beatles „Norwegian Wood“.

Pak následovala velmi dlouhá procházka po velmi krátké chodbě do ložnice – nemohlo to být víc než pět metrů, ale budila dojem, že se prodlužuje, když jsem po ní šel, něco jako na konci filmu *Absolvent*, když Dustin Hoffman běží po chodníku směrem ke kostelu. Nakonec jsem se dostal ke dveřím, otevřel je a našel Kurta, jak leží v malé posteli v malém pokoji, zády opřený o zeď, čelem ke dveřím a jeho neuvěřitelně modré oči září jako laser tlumeným světlem místnosti. Bosé nohy mu trčely zpod povlečení a nehty na nohou měl nalakované narůžovo. Oknem nad jeho hlavou se dovnitř linula vůně jasmínových květů a dodnes, kdykoliv ucítím jasmín, mi onen okamžik opět vytane na mysl.

„Ahoj,“ řekl. Hned mě napadly dvě věci a první byla: páni, wow, to-hohle chlápka já *znám*. Nebyl to nějaký rokenrolový mimoszemšťan; byl vlastně jako spousta mých spolužáků, huličů a zhulenců, kteří na střední chlastali a kouřili marjánku. Sakra, na střední jsem i *já* chlastal a kouřil marjánku. Byl tedy trochu jako *já*.

Asi o rok později jsem Kurtovi řekl o tom okamžiku, kdy jsme se potkali, a o tom, jak jsem se s ním okamžitě cítil dobře. A on řekl něco jako: „Taky jsem to tak cejtíl! Byl jsem nervózní, ale jakmile jsi vešel do dveří, pomyslel jsem si, tak tohle bude OK.“ Protože Kurt, jakkoliv obrovská Nirvana v té době už byla, byl ještě pár měsíců předtím relativně neznámý, jakýsi flákač z provinčního maloměsta – a teď nějaký chlápek, jehož články posledních pár let četl, přiletěl z New Yorku, aby s ním udělal rozhovor pro titulní článek v *Rolling Stone*. Kurt o tom snil většinu svého života: od doby, kdy byl malý, chtěl „hrát v rockový kapele a být na obálce časopisů a tak“. Jak jsem řekl, bylo to fakt něco. Pro nás oba.

Předstíral jsem, že je děsně cool dělat s ním rozhovor, zatímco on leží v posteli – no co, možná takhle dělal rozhovory často, navíc tomu dodal trochu šťávy. Tak jsem si k němu přisedl na podnožku a začal se ho vyptávat. Chtěl jsem vědět, jaký byl jako dítě, a on řekl něco o tom, že byl na svůj věk malý, a tak jsem vstal z podnožky, rozvinul svých šlachovitých sto šedesát sedm centimetrů a řekl jsem teatrálně mužným hlasem: „To teda nevím, o čem to mluvíš!“ Usmáli jsme se na sebe a bylo to: rozuměli jsme jeden druhému.

Řekl, že byl umělecky založené, citlivé dítě. To jsem byl já taky! Dobrá, možná ne tak jako Kurt. Také řekl, že jeho rodiče se rozvedli, když mu bylo deset a od té doby propadal melancholii. To samé u mě! Nějak jsem se rozpovídal o „The Motorcycle Song“ od Arloa Guthrieho a o tom, jak jsem si tu písničku používal na rodinném gramofonu a běhal po domě a předstíral, že jsem motorka. A Kurt řekl: „To jsem dělal taky!“ Vyrůstli jsme na stejné hudbě, jako tolik amerických dětí: Kiss, Cheap Trick, Queen, Black Sabbath a tak dál. Dokonce jsme oba hulili a chlastali ve stejném věku. Bylo to tak nějak neskutečné.

Takže jsem byl tady, obrýlený vysokoškolský newyorský novinář z *Rolling Stone*, který přicestoval přes celou zem, aby se setkal s tímhle týpkem z velmi odlišného prostředí: maloměstským křupanem, který zběhl ze střední školy a jehož otec počítal klády v dřevařském závodě.

Netvrdím ovšem, že jsem v tom všem byl nějak jedinečný nebo výjimečný – doslova miliony lidí měli podobnou zkušenost jako Kurt – bylo však úžasné, kolik jsme toho měli my dva společného. Okamžitě jsme si padli do oka.

(Pár let poté, co Kurt zemřel, jsem se Courtney zeptal, proč se na mě Kurt tak dobře napojil. A ona řekla: „Měl pocit, že máš v sobě podobnej druh melancholie.“ Řekl jsem to svému otci a trochu ho to znepokojilo.)

Ukázalo se, že Kurt byl ve skutečnosti velmi podobný mnoha lidem. Měl jen geniální schopnost vyjádřit to v písních tím nejneuvěřitelnějším způsobem.

Druhou věc, kterou jsem si uvědomil v prvních okamžicích setkání s Kurtem, mám problém vůbec vyslovit. Cítil jsem, že je jedním z těch rockových muzikantů, kteří umírají mladí. Nikdy předtím jsem nikoho z těch lidí nepotkal, dokonce jsem ani vlastně neznal mnoho lidí, kteří zemřeli. Prostě jsem to vycítil. Byl horlivým studentem rockových vzorů, takže si to nejspíš sám uvědomoval. (Hlavní fotograf Nirvany Ian Tilton jednou řekl: „Měl takovou zvláštní fascinaci mrtvými popovými hvězdami.“) Ostatní lidé kolem něj měli podobný pocit, možná však svou intuici ignorovali; spousta lidí to dělá. Ale na druhou stranu by možná jen nedokázali vyřknout tak hroznou věc nahlas.

Dave Grohl to nicméně věděl. V roce 2009 řekl pro BBC: „V životě potkáte lidi, o kterých prostě víte, že se nedožijí stovky. ... Tak nějak se emocionálně připravíte na to, že se to stane.“

Courtney to věděla taky. „Jak bych to mohla nevědět, když o tom mluvil každý den?“ řekla Craigu Marksovi z časopisu *Spin* v pozoruhodném rozhovoru z roku 1995. „Když bylo na zdi devadesát devět teček, chtěl se zabít. Jestli se toho dne stane to a to, chtěl se zabít.“ A jak řekla ve svém nahraném vzkazu davu shromážděnému u veřejného památníku pro Kurta v Seattlu: „Chci jen říct, že se to muselo stát.“

Cítila to i Kurtova matka Wendy: „Říkala jsem si, že kdyby se dožil třiceti,“ řekla pro časopis *Spin*, „byla bych překvapená.“

„Když víš, jaký byl,“ řekl jednou Neil Young o Kurtovi, „neexistoval způsob, aby se nedostal na druhý konec. Co ho pátilo, neměl pod kontrolou. Proto byl tak intenzivní. Nic ho nedrželo.“

V té době panovala v populární hudbě hodně faleš, a to je frustrovalo. Podle podrážděných slov Johna Lennona „dejte mi aspoň trochu

pravdy“ to bylo ve vzduchu. A pak se zjevila Nirvana. Byli opravdoví. V jejich hudbě nebyla žádná vyumělkovanost; mysleli to vážně každou milisekundu.

Když jsem dělal rozhovor s Kurtem, zbavoval se právě závislosti na heroinu. Řekl, že leží v posteli, protože je nachlazený nebo tak něco, což dávalo smysl – právě se vrátil z turné, které vedlo z Austrálie přes Nový Zéland, Singapur, Japonsko až po Havaj, a všechny ty koncerty a cestování letadlem jsou vyčerpávající pro kohokoliv, dokonce i pro někoho, kdo právě dovršil pětadvacet let. Ve skutečnosti nevypadal nachlazeně, ale to jsem v duchu vytěsnil. Zpětně si jasně uvědomuju, s čím se potýkal. Ale já byl naivní, prostě jsem to neviděl, nebo jsem to možná jen *nechtěl* vidět. Tento postoj jsem vždycky považoval za jednu ze svých novinářských slabin. Když mám neúplné informace, dívám se jinak. A možná právě tohle si uvědomil i Kurt, Courtney a celý ten aparát kolem nich, když se mě zeptali, jestli bych *nechtěl* napsat tuhle knihu. Byl jsem docela milý člověk, a možná bylo i vidět, že jsem poměrně nezkušený. Nebo si mysleli, že přede mnou mohou to špatné zamést pod koberec. Tohle všechno byla pravda a tak dali s touhle knihou příležitost mně. Bylo to poměrně riskantní, ale chytré.

###

Titulní článek vyšel v *Rolling Stone* v dubnu toho roku. Do té doby jsem byl vlastně jen pisálek, ale nějak jsem to zvládnul a navždy budu vděčný *Rolling Stone*, že mi tuhle příležitost dali. Pro mě šlo o profesní i umělecký průlom. A domnívám se, že to byla první reportáž propojující Kurtův osobní příběh s hudbou, kterou tvořil.

###

O několik měsíců později mi *Rolling Stone* přidělil další úkol: měl jsem napsat článek o Reading Festivalu v roce 1992, kde poslední den vystupovaly výhradně grunge kapely v čele s Nirvanou.

V Readingu jsem byl ubytovaný v hotelu Ramada, kde bydlelo i hodně kapel, a spousta hudebníků se shromažďovala v baru v přízemí, takže to byla docela síla. Jednoho pozdního večera jsem stál ve vstupní hale a na chvíli jsem se jen tak ztratil v myšlenkách. A najednou jsem ucítil, jako by mi něco přelétlo nad temenem hlavy, třeba něčí ruka jen kousek nad hlavou, ale nedotkla se mě. Říkal jsem si, to si ze mě někdo dělá legraci, ignoroval jsem to a čekal, až to ten někdo vzdá a představí se mi. Ale nikde nikdo. Tak jsem se nakonec přece jen oto-

čil, a tam, asi šest metrů ode mě, stál Kurt Cobain zírající přímo na mě očima s laserovým paprskem. (Od té doby jsem měl podobný pocit jen jednou: byl jsem na vzpomínkovém shromáždění pro Lou Reeda a znovu jsem si myslel, že to na mě někdo hraje, a znovu jsem to zahrál cool a dal jsem si načas, než jsem se otočil. A nikdo tam nebyl. Ale asi pět metrů za mnou David Bowie zíral přímo na mě.)

Došel jsem ke Kurtovi a on byl rád, že mě vidí. Řekl, že se mu článek v *Rolling Stone* líbil. Zpětně vidím, že ten článek splnil svůj účel: citoval jsem jeho protidrogový výlev; potvrdil jsem, že je opravdu zamilovaný do Courtney, která začala být nepříjemně propíraná v médiích; bral jsem vážně jeho bolesti žaludku, což dělal málokdo; a nechal jsem ho zpropagovat některé z jeho oblíbených kapel, což mu pomohlo cítit se trochu lépe v době jeho explodující slávy.

Tam, v hotelové hale, jsme pokračovali v propojení, které jsme navázali během rozhovoru; prostě se nám spolu mluvilo opravdu snadno. V přeplněném baru jsem mu koupil vodku s pomerančovým džusem, což (když se zpětně ohlédnu) znamenalo, že v té době drogy nebral – jako každý jiný uživatel heroinu velmi dobře věděl, že míchání alkoholu a drog je potenciálně fatální. Chvíli jsme si povídali, než víření kolegů muzikantů a civění přihlížejících bylo až příliš, a Kurt se stáhl do svého pokoje.

A potom přišel ten osudový noční telefonát od Courtney, kdy se mě zeptala, jestli bych nechtěl napsat knihu o Nirvaně.

Pak už bylo docela snadné získat pro knihu zájemce. Podepsal jsem smlouvu s Main Street Books, při nakladatelství Doubleday. Další album Nirvany mělo vyjít následující září, a to byla doba, kdy chtěli knihu v Doubleday vydat. Měl jsem tedy na napsání své první knihy o něco méně než sedm měsíců. Pak už nescházelo nic jiného než pořádně šlápnout do pedálů.

###

Než jsem začal psát, Courtney mi občas zavolala, myslím, že částečně proto, aby se mi pokusila příběh orámovat, částečně proto, aby si získala přízeň člověka, který se o nich chystal napsat knihu, a taky možná jen proto, že mě ona a Kurt měli rádi a důvěřovali mi. Její konverzace byly běžně proložené odkazy na různá léčiva, o kterých jsem nikdy neslyšel, jako Klonopin, Diazepam a Vicodin, jako by měl každý vědět, co to je. Tak Courtney mluví: jako byste důvěrně znali všechny tajuplné

věci a lidi, jež tak překotně analyzuje. Ty záležitosti týkající se farmacie na mě útočily tak vytrvale, že jsem jednoho dne zašel do svého velkého milovaného knihkupectví Strand Bookstore v centru Manhattanu – nezapomínejte, že šlo o před-internetovou éru – a pořídil si použitý výtisk *Physicians' Desk Reference* [Referenční příručka pro lékaře], velké, tlusté knihy, která obsahovala všechny léky na předpis, jejich použití a účinky, takže jsem byl s to držet s Courtney krok. Cestou domů ze Strandu jsem náhodou narazil na někoho z manažerského týmu Nirvany – byl extrémně nedůvěřivý a neustále s očima na stopkách. Bylo to ještě předtím, než začaly rozhovory pro knihu, a kdyby měl tento člověk jen stín podezření, že napíšu odpuzující skandální odhalení o užívání drog Kurta a Courtney, klidně by knihu zakázal. Ale já jsem opravdu jen chtěl vědět, o čem Courtney mluví. A samozřejmě si ta osoba hned všimla taštičky s knihami ze Strandu a položila otázku, které jsem se obával: „Á, jakou knihu jste si koupil?“ Něco jsem zamumlal, rychle jsem změnil téma a tašku jsem držel za zády. Ted' se tomu můžu smát, v tu chvíli jsem se však opravdu třásl strachy.

Dalších šest měsíců rychle uteklo. Létal jsem ze Seattlu do Seattlu (a jednou do Los Angeles), dělal rozhovory a pak se vrátil domů přepisovat, bádát a psát.

Být mezi lidmi s vysokým napětím, jako jsou Kurt a Courtney, se vši tou jejich dramatičností a intenzivní všudypřítomnou elektřinou, bylo vzrušující, jenže také stresující a vyčerpávající – dostat se do blízkosti opravdu charismatických lidí je napínavé, ale snadno přehlédnete, jak to z vás ždímá energii. To, a množství cestování a následné práce ve dne v noci, po celé týdny, si vybralo těžkou daň na mém zdraví a na mých osobních vztazích. V den, kdy jsem odevzdal rukopis, mě táta vyfotografoval: ještě teď se na tu fotku nedokážu ani podívat; vypadám bledě a hubeně, skoro nemocně, ale také opravdu hrdě.

###

Mnoho rockových memoárů je vytvořeno, aby se vyjasnila nějaká konkrétní záležitost a pro autora je zbytek jen otročina. Podívejte se například na Morrisseyho *Autobiography* z roku 2013: je tam spousta pikantností, ale ve skutečnosti je to všechno jen prostředek, jak sdělit vše o bývalých spoluhráčích ze skupiny Smiths a jejich soudních sporech proti němu. Podobně, ve světle debaklu ohledně opatrovnictví

jejich dítěte, Kurt a Courtney hlavně chtěli, aby *Come as You Are* očistilo jejich jméno jako rodičů; všechno ostatní v příběhu byla Potěmkina vesnice.

Ano, oba byli drogově závislí, ale rodičovská láska je mocná síla a Kurt s Courtney svou dceru Frances vroucně milovali. Věděl jsem, že hlavním důvodem napsání knihy je pro ně udržet si své dítě, ale to mi nevadilo – chtěl jsem, aby se mohli starat o Frances, a kromě toho jsem jásal, že můžu příběh Nirvany vyprávět bez jakýchkoli zá sahů.

Podtitul knihy je velmi výstižný *Příběh Nirvany*. Není to, jak mi lidé někdy říkají, „ta vaše kniha o Kurtu Cobainovi“. Ten podtitul mi dal dobrý důvod, nebo to byla výmluva, abych nemusel zacházet příliš hluboko do temných, zlověstných míst. Prostě mě to nezajímalo – zajímá mě, jak kapely vznikají, jejich vnitřní dynamika, jak dělají hudbu, kterou všichni milujeme. A myslím, že jako celoživotní bubeník jsem byl možná trochu zaujatý a neustále jsem zdůrazňoval, že Nirvana je *kapela* a že každý v ní přispěl smysluplně a neocenitelně. Dal jsem si záležitost, abych vyprávěl Kristovy a Daveovy příběhy před Nirvanou a diskutoval o jejich nepostradatelných rolích v kapele, jak na pódiu, tak mimo něj.

Začal jsem dělat rozhovory během vzácného prostoje: turné k *Nevermind* bylo dokončeno a Kurt údajně pracoval na písních pro další album. Dopad článku časopisu *Vanity Fair* setrvával, došlo k mnoha velmi pochopitelným konfliktům, ale všichni měli spoustu volného času na to, aby mohli mluvit a přemýšlet o tom, co se právě stalo. Všechno se to sešlo a já měl velké štěstí.

###

Při opětovném čtení knihy pro toto komentované vydání jsem si začal všimnout některých skutečností, které při psaní původní verze šly mimo mě. Možná jsem byl příliš mladý, možná jsem se díval jinak, protože mě můj subjekt tak uchvátil; možná jsem musel pracovat příliš rychle, abych si takových věcí dokázal všimnout. Ale třicet let vám poskytnu určitou objektivitu navíc.

V nepostradatelné knize novinářky Janet Malcolmové *The Journalist and the Murderer [Novinář a vrah]* vydané v roce 1990, autorka poukazuje na to, že každý novinář „je jistým druhem sebevědomého člověka, který žije z ješitnosti, nevědomosti nebo osamělosti jiných lidí, získává

si jejich důvěru a bez výčitek je zrazuje“. Úplně stejně se může chovat i subjekt a profitovat z novináře.

Kurt, znalec rockové historie, věděl, že příběh rockové kapely je v podstatě legendou – v tom smyslu, že ve skutečnosti existuje určitý prostor pro odchylky, pokud slouží celkovému mýtu. Kurt byl tedy nespolehlivým vypravěčem svého vlastního příběhu. To není nic nového – dělá to každý. Je na novináři, aby určil, co je pravda a co ne. Ale někdy se novináři uvolí spolupracovat a hrát tu hru, protože jsou naivní, líní, přepracovaní, nebo se prostě chtějí do hry zapojit a přizívit se jen proto, že to bude senzační trhák. Nebo se možná chtějí subjektu vlichotit, aby s ním mohli pracovat znovu. Ať tak či onak, funguje to ve prospěch umělce.

Což znamená, že bych si přál, abych do projektu tehdy vnesl více skepse a udělal více reportáží, ale prostě nebyl čas – musel jsem rukopis dokončit rychle, aby mohl být publikován přibližně v době vydání alba *In Utero*.

Uvědomte si prosím také, že jsem byl průkopníkem v mnoha ohledech – Kurt a kapela jsou nyní dobře zdokumentovaní, ale tohle byla tenkrát první kniha o Nirvaně. Pozdější novináři měli výhodu zpětného pohledu a hromad článků, nemluvě o internetu, ale v roce 1993 nic z toho neexistovalo.

Kurt jako dobrý vypravěč také věděl, že každá dobrá legenda má svého protagonistu (hlavního hrdinu) a antagonistu (jeho protivníka). Pro tento nadčasový konflikt existuje řecké slovo: *agon*. Ne náhodou je to základ slova „agonie“.

Hlavním hrdinou této konkrétní legendy je Kurt Cobain. V jeho příběhu se objevuje dlouhá řada antagonistů: aberdeenští násilníci, samotný Aberdeen, Kurtovi rodiče, různí bubeníci, homofobové, misogynisté, rasisté, Sub Pop, jeho vlastní tělo, „dospěláci“, kapela Pearl Jam, závislost na heroinu, hudební vydavatelství

Kurt těsně před svými druhými narozeninami

Geffen/DGC a tak dále. Za každým neúspěchem byl někdo nebo něco na vině. Když jeden antagonista opustil scénu, Kurt si našel nového. Pořád mu něco, jak to říká jedna z jeho písní, stálo v cestě.

Je to zvláštní, ale mohlo to začít zamlada: když byl Kurt velmi malý, měl několik imaginárních přátel. „Jeden z nich se jmenoval Boddah,“ řekla mi Kurtova matka Wendy pro titulní článek v *Rolling Stone*. „Vinil ho ze všeho.“

Dalším protivníkem byl on sám: jeho já, které nenáviděl, a chtěl, aby zemřelo. V legendách má hlavní hrdina protivníka porazit. To se tentokrát nestalo. Nebo vlastně ano.

###

„Zapálený“ bylo slovo, které si Kurt vyhradil jako nejvyšší chválu: to nejlepší, co mohl o někom říci, bylo, že měl vášň pro to, co dělal, ať už to bylo cokoli. Nirvana šla touto cestou: po několika letech změkčilých chlapeckých kapel a načechráných metalových počínů Nirvana nesporně zapálená byla: intenzivně emocionální a plně odevzdaná, bez kontroly nad vyhořením.

Kromě zápalu byla dalším skutečně klíčovým pojmem pro Kurta empatie. „Vždycky jsem měl dost empatie na to, abych si uvědomil, že každý má nějakou dobrou stránku,“ řekl mi, „bez ohledu na to, jak velkej kretén je.“ Což je trochu překvapivé, vzhledem k jeho zjevnému pohrdání tolika lidmi kolem sebe. Kolik empatie měl, když během koncertu v Dallasu v roce 1991 praštil kytarou muže do hlavy? No, nikdo není dokonalý a možná mu podobné incidenty připomněly, jak daleko ještě musí dojít.

Možná, jak tvrdil, drogy opravdu utišovaly takové projevy nepřátelství a pomohly mu zažít empatii v každodenním životě. Jde o to, že existují mnohem lepší a zdravější způsoby, jak rozvíjet schopnost cítit to, co cítí ostatní. A Kurt byl docela empatický, dokonce až bolestně. Možná, že jeho otevřenost ohledně empatie byla ve skutečnosti prosbou, aby ostatní měli empatii *k němu*.

V každém případě Kurt nepokrytě ctil schopnost představit si, co cítí ostatní lidé, a to dělal až do svých posledních okamžiků. V jeho sebevražedném vzkazu bylo slovo „empatie“ dvakrát podtrženo. Své jméno napsal nejmenším písmem z celé stránky.

Tuto knihu jsem napsal s obrovským zápalem a doufám, že také s obrovskou empatií.

Myšlenkou tohoto vydání je dovysvětlit knihu *Come as You Are: The Story of Nirvana* z roku 1993 a vytěžit z ní informace o Nirvaně, o jejích členech a o době, ve které kapela existovala.

Mým záměrem není vysлідit každou hrůznou podrobnost, nebo dohledat všechny kostlivce v každé skříní. Má vnést další světlo do příběhu Nirvany a pomoci fanouškům Nirvany, lidem zajímavícím se o kulturní historii devadesátých let a ano, i mně samotnému, lépe porozumět tomu, co se vlastně stalo.

###

POZNÁMKA I: Tato kniha byla napsána předtím, než Chris Novoselic přijal jméno Krist Novoselic – rozhodl se přiznat svůj chorvatský původ a začal vystupovat pod svým původním křestním jménem. Takže zatímco původní text o něm mluví jako o Chrisovi, v současných komentářích to je Krist.

POZNÁMKA II: Vysvětlení k občas potrhlym číslům kapitol. Začal jsem psát *Come as You Are* kapitolou 1. Později jsem si ale uvědomil, že bych měl napsat úvod, takže místo přečíslování všech kapitol jsem udělal z úvodu kapitolu 0. Kapitola 8,5 byla původně součástí kapitoly 8, ale nakonec se stala samostatnou kapitolou a já už měl kapitolu 9. Nevěděl jsem, kam zařadím kapitolu X, takže podle toho dostala ten název. S potěšením konečně objasňuji tuto hlubokou a trvalou literární záhadu.

POZNÁMKA III: Roztroušeně po celé knize narazíte na jazyk, který je dnes nepřijatelný. Nezapomínejte, že to byl začátek devadesátých let a jakkoliv byli členové Nirvany v mnoha věcech cool a vizionářští, stále byli hudebníky své doby a nebyli tak osvícení, jak by mohli být. I já jsem tu a tam zhřešil.

KAPITOLA NULTÁ: Je mi fuk, jestli mě máš rád, já tě nenávidím

Je 9. dubna 1993 v Cow Palace v San Franciscu. Jedenáct tisíc lidí – fanoušků grunge, metalistů, DJů, mainstreamistů, punkerů, malých dětí s rodiči, hipíků – přijelo až z dalekého Los Angeles a Seattlu, aby viděli první americkou show Nirvany po sedmi měsících a zároveň benefiční akci pro oběti znásilňování v Bosně. Kromě sedmítýdenního klubového turné koncem roku 1991 se většina amerických fanoušků setkala s kapelou na koncertě naposledy při jejich vystoupení v *Saturday Night Live* před rokem. Mezitím se toho stalo hodně: fámy o drogách a o rozchodu, nekonvenční soudní spory a dalších asi pět milionů kopií alba *Nevermind* prodaných po celém světě. A mnoho se zatím *nestalo* – americké turné, nové album. Tohle bude rozhodující show.

Pro Nirvanu to byl opravdu důležitý koncert. V některých ohledech se to podobalo atmosféře koncertu na Reading Festivalu, kde hráli před deseti měsíci: nikdo nevěděl, v jakém stavu je Kurt nebo jaká je vnitřní situace kapely. Nikdo také netušil, jak publikum přijme písně z jejich nadcházejícího alba *In Utero*, intenzivně syrového, strohého, naježeného a zdlouhavého útvaru bez zjevných hitových singlů. Hodně záleželo na této show v Cow Palace, nekonvenční aréně v Daly City s kapacitou 16 500 lidí, která od šedesátých let hostila legendy jako Beatles, Rolling Stones, Elvise Presleyho, The Who, U2, Prince a mnoho dalších legend. Kapela navíc nebyla uprostřed turné ve špičkové formě – měli zahrát jednorázový koncert po dlouhé době. Koncert v Cow Palace mohl dopadnout velmi špatně, což by bylo pro Nirvanu typické, a mohlo být mnohem hůř.

Z toho, co uváděli členové kapely, stejně jako ostatní neoficiálních zdroje, jsem věděl, že „dospěláci“ – Kurtův sarkastický termín pro vyšší

představenstvo jejich hudební firmy a manažerské společnosti – nebudou zrovna nadšením bez sebe z *In Utero*. Nenašli totiž v tomto albu vytoužené *Nevermind II*. Považovali celé album za sebezničující punk-rockové bláznovství, promarněnou příležitost, aby se kapela v některých důležitých ohledech posunula, a podle nich syrová nahrávka Steva Albiniho byla medvědí službou Kurtovu velkému géniu. Jsem si jistý, že většina z nich by to teď zpochybnila, ale nejsem jediný, kdo si to takto pamatuje. Bude to debut mnoha písní z připravovaného alba zkoumající reakce davu. Přiletěl jsem pro tuto příležitost do San Francisca a dorazil do zákulisí Cow Palace dlouho před koncertem. Našel jsem Krista oblečeného do jakéhosi církevního roucha, jak se fotí na chodbě ze škvárových bloků. (Fotka se později objevila na obálce singlu, který Kurt udělal s Williamem S. Burroughsem s názvem „The ‚Priest‘ They Called Him“). Našel jsem kapelu, štáb a pár přátel, jak se poflakuje v holé, nezařízené šatně s bílými stěnami. Byl tam i Eddie Vedder. Hoši z Nirvany a Pearl Jamu brblali, ale je těžké brblat, když je kolem Eddie Vedder, skvělý člověk. Panovala tam docela žoviální atmosféra i přes to, pod jakým tlakem byli.

V jednu chvíli jsem seděl a povídal si s Kurtem, který měl na koleně malou Frances, když si Courtney vymyslela, že nás vyfotí, a řekla, abych dítě držel já. Kurt mi podal Frances, ale já nevěděl, jak se malé dítě drží a Frances se kroutila a kňourala. Kurt strčil holčičce cigaretu k ústům, takže to vypadalo, jako by kouřila, a přiměl Courtney, aby to vyfotila. To byla klasická Kurtovina, zesměšnit veškerou publicitu o tom, jak hrozní rodiče měli on a Courtney být. Zlehčoval to, ale i tak to pro ně bylo skutečně bolestivé.

O pár let později jsem se setkal s Courtney po show její kapely Hole v New Orleans. Seděli jsme v autobuse a probírali všechno možné, když najednou řekla: „Něco pro tebe mám.“ A šla někam dozadu v autobusu a vrátila se s něčím v ruce. Byla to fotka Kurta, Frances a mě. Courtney umí být úžasně pozorná.

V Cow Palace show konečně začala a Kurt, Krist a Dave se vydali dolů do prostoru za pódiem. Několik z nás je následovalo a jen tak jsme všichni postávali v šedé chodbě z betonu a škvárových bloků, oddělené malým závěsem od arény, která překypovala světlem a hlukem davu. Bylo vidět, že Kurt je trochu nervózní. Možná to bylo hloupé, ale přistoupil jsem k němu, jak tam stál u závěsu, s kytarou v ruce, a za-

čal jsem skákat nahoru a dolů ve vzrušeném malém tanečku. Nesnažil jsem se být punk rock; napodoboval jsem Beatles v jejich slavné scéně na dětském hřišti ve filmu *A Hard Day's Night* nebo možná Snoopyho. Maličko se usmál, a já vycouval, možná jsem se trochu styděl, že jsem tak hloupý a ne-cool, a sledoval jsem, jak rozhrnul závěs a vstoupil na stage na jedno z nejdůležitějších vystoupení v kariéře kapely.

Vedle jeviště bylo několik míst, kde byli „dospěláci“ a přátelé Nirvany. Stál jsem před některými „dospěláky“ a snažil jsem se, abych během nových písní trsal extra náruživě. To bylo předtím, než jsem dokončil knihu, takže je naprosto zřejmé, že jsem ztratil jakoukoliv objektivitu.

Kapela vychází na pódium. Kurt Cobain ve světle zelenomodrém svetru, v tričku s nápisem Captain America naruby a v rozdrbaných modrých džínsech rozčeří dav nervózní vlnkou. Pro tuto příležitost si odbarvil vlasy na blond; dlouhá ofina mu zakrývá oči a vlastně celou horní polovinu obličeje.

Od úvodních akordů skladby „Rape Me“ hraje kapela s výbušnou silou, salvy zvuku katapultují z pódia do davu – „Breed“, „Blew“, „Sliver“, „Milk It“, „Heart-Shaped Box“. Ke konci zahrají „The Hit“ a i když Kurt zašmodrchá úvodní akordy, fanoušci pod pódium šílí. Když sirky a zapalovače vyletí do vzduchu během skladby „Lithium“, každému je v téhle obrovské stodole naprosto jasné, proč miluje Nirvanu.

Captain America na triku byla kapela, ne ten komiksový super hrdina. Vedl je jeden z Kurtových oblíbených muzikantů a autorů, Eugene Kelly, jedna polovina kapely Vaselines. Po právním varování od vydavatelství Marvel Comics si změnili jméno na Eugenius a vydali v roce 1992 úžasné album *Oomalama*.

Důvodem uvozovek kolem „The Hit“ bylo to, že nikdo ze skupiny Nirvana nikdy nevyslovil název „Smells Like Teen Spirit“. Vždy to sarkasticky nazývali „The Hit“. Mělo to ukázat, že jste skončili s programem a pohrdáte komerčním úspěchem, smýšlením, které na vás padalo seshora. Kurt často úmyslně pokazil píseň, jen aby ukázal, že je mu to jedno; není přece cirkusová opice. Bylo trapné mít hit – podle nepsaných pravidel je punk rockeři samozřejmě neměli mít. Na druhé straně Kurt vyrůstal na muzikantech, kteří měli mnoho, mnoho hitů a velmi je miloval.

Ačkoliv jsou Chris Novoselic a Kurt od sebe vzdáleni skoro deset metrů, pohybují se a reagují na sebe, jako by byli mnohem blíže; komunikace je bezchybná. V polovině koncertu Kurt zavolá na Chrise: „Cítím se skvěle! Mohl bych hrát ještě hodinu!“ A hrají. Do hodiny a půl nacpou dvacet čtyři skladeb, včetně osmi skladeb z připravovaného alba. Dav nadšeně tleská novým věcem, zejména zuřivým útokům písně „Scentless Apprentice“ a majestátní skladbě „All Apologies“, která se rozpouští v oparu skandovaného zpěvu.

Eddie Vedder z Pearl Jam vše sleduje ze strany pódia; nedaleko je Dale Crover z Melvins. Frances Bean Cobainová je nahoře v šatně svého otce se svou chůvou; Courtney přichází a jen tak tak se vyhne plastové láhvi s minerálkou, kterou Kurt odhazuje, aniž by se podíval, kam. Sarkasticky na něj zamává.

Na konci setu Kurt, Chris a Dave Grohl mizí za vyvýšenou plošinkou s bubny a nechají kolovat cigaretu, zatímco diskutují, jaké písničky ještě zahrají. Pak se vrací na půlhodinový přídavek sedmi skladeb, který vyvrcholí skladbou „Endless, Nameless“, tajemnou skladbou, která uzavírá Nevermind. Jak kapela zrychluje hlavní motiv písně, stává se z toho trans. Kurt se prochází na hoře svých zesilovačů. Není to tak vysoko nad zemí, ale každopádně je ten obraz strhující, jako potenciální sebevrah krácející po římsě budovy. Hudba se ještě zrychlí. Kytary vrískají. Chris si odepíná basketaru a mává s ní před zesilovačem. Dave bubnuje s precizní bezstarostností. Jak hudba vrcholí, Kurt tvrdě dopadá na bicí soupravu a bubny a stojany na činely se rozlétnou jako masožravá květina, která se otevře a spolkně svou kořist. Show končí.

Ta věta o potenciální sebevraždě se mnou škusne. Evidentně jsem na něco narážel, ale nedokázal jsem si propojit tečky, abych viděl celý obraz. Kurt vykonal podobnou chůzi po římsě mnohem děsivěji během šílenství na koncertě v Římě před několika lety. Viděno z dnešního pohledu to v obou případech vypadalo, jako by Kurt něco nacvičoval, nebo něco předznamenával, ono příslovečné volání o pomoc někoho, kdo možná chtěl nebo možná nechtěl pomoc, ale rozhodně chtěl světu vyhrožovat možností svého skonu. Téměř přesně o rok později si Kurt vzal život. Takové události mají schopnost zostřit zpětný pohled.

Diváci se jeden druhého ptají, jestli je Kurt v pořádku. Není to jen na efekt. Kdyby tomu tak bylo, přece by nejdřív položili na zem nějaké podložky. Možná je to nějaká frajeřina, jako kluk na základní škole, který si sám přivodí krvácení z nosu a krev si rozmaze po obličejí, aby ho surovec nechal na pokoji, případ typu „ublížím si dřív, než to uděláš ty“ od chlápka, který otevřel set písni s názvem „Rape Me“. Možná je to pocta dvěma Kurtovým oblíbeným kaskadérům, Evelu Knievelovi a Iggyemu Popovi. Nebo je to tím, že je z hudby tak vzrušený, že se cítí odolný vůči veškerému fyzickému poškození jako soustředěný fakír, který dokáže chodit po žhavém uhlí? Soudě podle napjatého a rozpáleného publika se zdá, že to poslední vysvětlení sedí nejlépe.

To byl hlavní smysl hudby Nirvany: překonat bolest jakéhokoliv druhu. Pro Kurta byla bolestí deprese, jeho skolióza, záhadné chronické žaludeční potíže, zdrcující tlak slávy. Kurtovo rituální sebepoškozování na konci koncertů bylo důkazem tohoto konceptu: hudba ho činila imunním vůči utrpení. Ale byla to zároveň, jak se domnívám, snaha ublížit si dřív, než to mohl udělat kdokoli jiný.

Poté celý doprovod oslavuje triumfální show na nádvoří módního hotelu Phoenix – kromě Kurta a Courtney, kteří se odebrali do luxusního hotelu na druhém konci města. Na Phoenix, říká Courtney, mají špatné vzpomínky. A kromě toho jsou tam osušky příliš malé. Ale i bez Kurta a Courtney se místo proměnilo v malé tábořiště Nirvany. Je tam Dave a jeho matka a sestra, Chris a jeho žena Shelli, usměvavý kytarový technik Earnie Bailey a jeho žena Brenda, manažer turné Alex Macleod, designérka světel Susanne Sasicová, lidé z Gold Mountain Management, Mark Kates z Geffen/DGC, dokonce i členové skupiny Love Battery ze Seattlu, kteří jsou náhodou ve městě. Chris jde dolů do obchodu s potravinami, donese pár náručí piva a párty se protáhne do časných ranních hodin.

Všichni byli po triumfální show ve skvělé náladě, hlavně se jim opravdu ulevilo a všichni jsme se smáli a oslavovali dlouho do noci. Hotel Phoenix je proslulým rockovým střediskem, dějištěm, kde se odehrávalo mnoho epických rockerských mejdanů. Domnívám se, že později toho večera pár lidí skočilo do bazénu i s oblečením.

Kurt ale nápadně chyběl. V kapele se nyní objevila trhлина; Krist a Dave si prostě užívali slávy, peněz a uznání, nemluvě o ohromné ra-

dosti, že hrají ve skutečně magické kapele. Poznávali je na ulici, ale nikdy to nebylo nepříjemné – dokonalý druh slávy. Kurt se však stal celebritou bulvární. Začal se od kapely izolovat a trávil čas s Courtney, která tak jako tak moc nevycházela se zbytkem tlupy. Byl to jediný mráček nad jinak radostným večerem.

Následující den se Chris vydá na pouť k bájně dominantě všech beatníků, knihkupectví City Lights. Vyjde ven k bankomatu, kde bezdomovec oznamuje: „Dobrá zpráva, lidi! S potěšením vám sdělujeme, že na Velikonoce přijímáme dvacetidolarové bankovky!“ Chris mu jednu podá.

Krist nebyl jen punk – identifikoval se s generacemi bohémské kultury, která punku předcházela, takže byl také svým způsobem hippie, stejně jako se zajímal o přímé předchůdce hippie: o beatnikovou generaci, legendární americkou bohémskou komunitu padesátých let, která zahrnovala Allena Ginsberga, Jacka Kerouaca, Williama Burroughse a další.

Na začátku kariéry Nirvany se Krist přestěhoval do Tacomy, aby byl blíž ke své každodenní práci průmyslového lakýrníka, a vybudoval si zkušebnu v suterénu domu, který si pronajímal. Pak si přečetl beatnickou klasiku Jacka Kerouaca z roku 1957 *On the Road* [Na cestě]. Jak Krist později napsal ve své knize z roku 2004 *Of Grunge and Government: Let's Fix This Broken Democracy!* [O grunge a vládě: Pojďme spravit tuhle rozbitou demokracii!] po přečtení Kerouaca: „Přišel jsem na to, že všechno, co v životě potřebuju, je baskytara a příslib otevřený silnice.“ Opustil lakýrnictví, aby se mohl věnovat kapele na plný úvazek.

Mnoho beatníků to táhlo do San Francisca a ke knihkupectví City Lights, které se stalo literárním pojmem i milníkem, proto jsme tam s Kristem šli. Když jsem platil za taxík, dal jsem slušné spropitné, ale Krist najednou zahřměl: „Promiňte, pane řidiči, tenhle chlápek je z New Yorku a tam jsou laciný!“ a podal mu dvacetidolarovku, což bylo víc než jízdné. Myslím, že Krist si možná ještě stále zvykal na to, že má hodně peněz.

###

Koncert v Cow Palace byl vítězstvím. Potvrdilo to, že punkrocková kapela, která dosáhla mainstreamového úspěchu, nakonec není jen šťastná náhoda. To vítězství mělo dopad na kapelu, na všechny kapely, které byly jako oni, a možná i na kulturu jako celek. Jak

nedávno řekla Kim Gordonová ze Sonic Youth: „Když kapela jako Nirvana vyjde z undergroundu, skutečně to ukazuje, co se děje v kultuře, a že to není jen obchodní komodita.“

Samozřejmě to *byla* komodita, a s tím se členové Nirvany jen těžko smířovali. Ale úspěch Nirvany poukázal na to, co se děje v mainstreamové kultuře: generační posun, který už nebylo možné ignorovat, i kdyby jen proto, že to byl takový komerční moloch. Nirvana mohla být poslední rockovou kapelou, která byla příkladem společenských změn. To ale v té době ještě nikdo nemohl tušit – gangsta rap ještě nezdolal hitparády, alternativní rock začínal a Nirvana bude v příštích letech jistě obrovská. Tak to vypadalo na jaře 1993.

To, co se dělo v kultuře, se odráželo nejen ve zvuku hudby, ale důležitý je fakt, jak se stala populární. Fenomén punk rocku začal prakticky v okamžiku, kdy Johnny Ramone poprvé přiložil trsátko ke strunám a přivedl tak na desetiletí a půl k tvrdé práci bezpočtu kapel, nezávislých nahrávacích společností, rozhlasových stanic, časopisů a fanzinů [ze slov fanoušek a magazin je fanouškovský časopis vydávaný kluby či jednotlivými fanoušky, termínu se však používá i pro subkulturní periodika z oblasti alternativní kultury, především z hardcore/punk scény. – poznámka překladatelky] a malých hudebních obchůdků, které se snažily vytvořit jakousi alternativu k mdlému, blahosklonnému korporátnímu rocku, který byl veřejnosti vnucován cynickými velkými vydavatelstvími v neosobních arénách, v obrovských obchodech s nahrávkami, rádiovými stanicemi s nejnižším společným jmenovatelem a celomamerickými hvězdnými rockovými časopisy.

Punkrocková revoluce zelektrizovala hudební underground a povzbudila vytvoření celosvětové sítě, průmyslu stínové hudby. Ten rostl a rostl, dokud ho nemohlo zastavit ani sebelepší úsilí hudebního průmyslu kontrolovaného poválečnou generací „baby boomers“. Kapela R.E.M. byla první explozí, Jane's Addiction přišla později a pak následoval velký třesk: *Nevermind* do dnešního dne prodalo přes osm milionů kopií po celém světě. Vzдорovalo nejlepší úsilí takových, jako je Michael Jackson, U2 a Guns N' Roses, a dostalo se na první místo v žebříčku alb Billboardu.

Ty předchozí dva odstavce jsem později rozvedl do samostatné knihy s názvem *Our Band Could Be Your Life: Scenes from the American*

Indie Underground 1981–1991 [Naše kapela může být tvůj život: scény z amerického indie undergroundu 1981–1991]. Psaní *Come as You Are* a úspěch knihy změnily můj život v mnoha ohledech a já jsem chtěl splatit dluh tím, že udělám novinářskou obdobu toho, jak Kurt nosil trička téměř neznámých kapel, které ho inspirovaly. A tak jsem napsal knihu o hudební komunitě, která zrodila a inspirovala Nirvanu i její vrstevníky.

Od té doby bylo všechno buď před, nebo po Nirvaně. Rozhlas a tisk začaly brát „alternativu“ vážně. Najednou nahrávací společnosti přehodnotily veškerou svou strategii. Místo silně propagovaného lehkého popu, který se zpočátku dobře prodával a poté už o něm nikdy nebylo slyšet, se rozhodli začít podepisovat smlouvy s dlouhodobým potenciálem. A propagovali je na nižší úrovni místo toho, aby za ně utráceli peníze, dokud nezačali prodávat.

Jednalo se o napodobení způsobu, jakým prorazila Nirvana – tam také byla malá počáteční skupina místních médií a hudebních fanoušků, jejichž pozitivní ústní hodnocení rozšiřovalo základnu obdivovatelů skupiny nejprve pouze krok za krokem a pak skutečně velkými skoky. Minimální humbuk, prostě jen a jen dobrá muzika.

Investigativní zápal, který je nutný, aby se člověk zorientoval v množství nezávislé hudby, byl ve skutečnosti výtkou stádovému konzumerismu. Bylo to otravné pro velké hudební firmy, které musely utrácet spoustu peněz za propagaci, než veřejnosti vnuťtily svůj produkt. Nezávislá hudba vyžadovala nezávislé myšlení: od umělců, kteří hudbu vytvořili, přes podnikatele, kteří ji prodali, až po lidi, kteří si ji kupovali. Je mnohem těžší vystopovat nový singl kapely Calamity Jane, než vyzvednout nejnovější cé-déčko C+C skupiny Music Factory.

Tehdy jste museli číst magazíny pro fanoušky, abyste se dozvěděli o nejnovější nezávislé hudbě, a pak, abyste hudbu ještě i sehnali – a pokud jste nežili ve vysokoškolském městečku s moderním obchodem s nahrávkami – museli jste si ji zdlouhavě objednávat. Tento aktivní, investigativní smysl a téměř pokoutní hudební místa, která to všechno umožňovala, byly primitivním předchůdcem toho, co se stalo v následujícím desetiletí, kdy internet začal poskytovat i ty nejpodivnější podžánry pro online komunity.

V roce 1990 se ani jedno rockové album nedostalo na první místo, proto někteří odborníci prorokovali rocku jeho zánik. Hudební publikum bylo systematicky roztrženo rozhlasovými programátory, kteří hledali dokonalou demografickou skupinu, a zdálo se nepravděpodobné, že by se skalní fanoušci dokázali sjednotit kolem jedné nahrávky v dostatečně velkém počtu, aby ji umístili na vrchol žebříčků. A zatímco rock se zvrhl v hudbu povrchní a propracovanou *falešnou* rebelii, žánry jako country a rap souzněly s náladou mas mnohem přímočařejším způsobem. Ačkoliv několik dalších rockových alb dosáhlo v roce 1991 na žebříčku hitů absolutní špičky, *Nevermind* sjednotilo publikum, které nebylo nikdy předtím sjednocené – generaci dvacátníků.

Dvacátníci, otrávení, že jim vnucovali starce jako byli Genesis a Eric Clapton nebo umělé výtvary typu Paula Abdulová či duo Milli Vanilli, chtěli svou vlastní hudbu. Něco, co vyjadřovalo *jejich* pocity. Ohromující počet z nich byly děti z rozvedených rodin. Tušily, že jsou první americkou generací s mizivou nadějí, že se budou mít lépe než jejich rodiče; generací, která bude trpět kvůli fiskálním excesům Reaganových osmdesátých let; generací, která prožije celé své sexuální mládí ve stínu AIDS; generací, která strávila dětství v nočních můrách z jaderné války. Většinu svého života prožívaly s Reaganem nebo Bushem v Bílém domě a snášely jejich represe týkající se sexuality a kultury, z čehož pramenila jejich bezmoc a frustrace.

Mezi nejoblíbenější umělce roku 1990 patřili: umírněný mistr Phil Collins, ve videoklipech mimořádně atraktivní královna dance-popu Paula Abdulová a pop-rappeři MC Hammer a Vanilla Ice, stejně jako Janet Jacksonová, Michael Bolton, Don Henley a Billy Joel. Pravda, byli tam i Aerosmith a Mötley Crüe, ale komerčně byl rock určitě v menšině.

O generaci X bylo v té době napsáno nespočet článků. Tato díla vyjmenovávala, jak bídné byly jejich životy, a vzápětí je zkritizovala za to, že jsou líní a žijí se svými rodiči ještě dlouho poté, co by měli žít sami. Říkalo se jim „flákači“.

Jak Kurt napsal ve svých denících, vztah nahrávacího průmyslu k publiku populární hudby byl vzhůru nohama: kdysi se průmysl staral o trendy v hudební kultuře mládeže, ale nyní „řetězce obchodů s na-

hrávkama a rozhlasový stanice to hrajou na jistotu, prodávaj, co chtěj, mířej na publikum, a to je jim totálně vydaný na milost a nemilost, bejvalo to naopak.“ V nemalé míře díky Nirvaně a jejich alternativním rockovým vrstevníkům se to brzy změnil.

V průběhu osmdesátých let mnoho hudebníků protestovalo proti různým politickým a sociálním nespravedlnostem, ale mnozí z nich náleželi do generace „baby boomers“ jako Don Henley, Bruce Springsteen a Sting. A mnoho fanoušků vidělo jejich protesty jako to, co v podstatě byly: pózování, naskakování do rozjetého vlaku, pokrytecká sebe-propagace. Proč se vlastně skupina Duran Duran *opravdu* objevila na Live Aid? Reakce Kurta Cobaina na špatné časy byla přímočará a mnohem upřímnější. On se vztekal a ječel.

Je ale chybné nazývat Kurta Cobaina mluvčím celé generace. Bob Dylan byl mluvčím celé generace. Kurt Cobain nenabízí žádné odpovědi a neklade skoro žádné otázky. Vydává mučivý nářek a libuje si v negativní extázi. A pokud je to zvuk náctileté duše těchto dnů, tak budiž.

Nevím, proč jsem vyčlenil zrovna Bruce Springsteena. Vždycky byl super cool.

Bob Dylan neustále popíral, že by byl mluvčím celé generace, ale kdo se zdravým rozumem by to vlastně uznal veřejně? Jde o to, že Dylan jím skutečně mohl být – stejným způsobem, jakým jím mohl být Kurt, tedy aniž by se o to snažili.

„Jsem stejně zmatenej jako většina lidí,“ stěžoval si mi Kurt v rozhovoru pro titulní článek pro *Rolling Stone*. „Já nemám odpovědi na nic.“ Ale kdyby nebyl zmatený, všechny ti mladí by s ním nenavázali žádný vztah. A mluvčí nemusí mít odpovědi – musí být schopen vyjádřit, jak se jejich lidé cítí. Kurt to dokázal velmi účinně, i když se nedalo přesně popsat, co vlastně říkal. „Nemusí nutně vědět, co chce, ale je našťvaný,“ dodal producent alba *Nevermind* Butch Vig. Toto je pro mladé lidi typické, jenže vyjádření Nirvany bylo zakořeněno v konkrétním kulturním momentu počátkem devadesátých let a to bylo právě nesmírně silné.

Hudba Nirvany je velmi extatická, což bylo záměrné: měla osvobodit Kurta a kohokoliv dalšího, kdo to potřeboval, od vnějšího světa. Jak napsal Kurt ve svých denících, „Nirvana znamená osvobození od bolesti a od utrpení ve vnějším světě a to se blíží mojí definici **punkrocku**.“ Osvobození od bolesti a utrpení *byla všeobsahující myšlenka*.

Písňe v albu *Nevermind* byly možná o odcizení a apatii, ale také o odcizení a apatii k věcem, které nic moc neznamenaly. Naproti tomu kapela vyjádřila silné pocity ohledně feminismu, rasismu, cenzury a zejména homofobie. A jakýkoliv náznak pasivity smetla úžasná síla hudby (zejména výbušné bubnování Davea Grohla) a nepopíratelné umění psát písňe. Byla to vášnivá hudba, která nic nepředstírala. Nirvana dodala sílu generaci, která žádnou sílu neměla.

Je třeba zdůraznit, že Kurt byl vizionář společnosti. Jistě, někteří hudebníci vedli kampaň proti věcem jako je apartheid a jaderná energie, a jiní hudebníci si osvojili různé kauzy, ale na začátku devadesátých let bylo extrémně vzácné, aby heterosexuální bílé mužské rockové hvězdy tak otevřeně napadaly rasismus, homofobii a sexismus.

Snad nejproslulejším Kurtovým nepřítelem byl frontman skupiny Guns N' Roses Axl Rose, který reprezentoval mnoho postojů, které Kurt nenáviděl. Zatímco Rose v jedné z písni skupiny chrlil příšerně rasistické, xenofobní a homofobní nadávky, Kurt si do programu pro celoamerickou televizi oblékl ženské šaty a zazpíval „každý je gay“. A více než čtvrt století předtím, než článek v *New York Times* z ledna 2019 oslavoval „Nové rozhněvané mladé muže: rockeři, kteří se staví proti toxické maskulinitě“, napsal Kurt v poznámkách do bukletu k nahrávce *In Utero*: „Jestli jsi sexista, rasista, homofob, nebo v podstatě kretén, tohle CD si nekupuj. Je mi fuk, jestli mě máš rád, já tě nenávidím.“

Uvědomme si, že Kurta s těmito myšlenkami seznámila undergroundová komunita v Olympii ve státě Washington a mnoho z nich přímo pocházelo z hnutí riot grrrl [hnutí ženského punku – poznámka překladatelky].

###

Počátky životní dráhy členů kapely odrážejí životy jejich generace. Všichni tři pocházejí z rozbitých domovů, všichni tři (a dokonce i jejich předchozí bubeník) zažili bolestivě odcizená dětství, dva předčasně ukončili střední školu.

To bylo v té době velmi módní ústřední téma: první generace, která si nevedla tak dobře jako jejich rodiče, což se všeobecně považovalo za selhání amerického snu. Tato myšlenka inspirovala spousty nových sloupků. Ve stejné době dramaticky rostla celostátní míra rozvodovosti: například se zdvojnásobila mezi rokem, kdy se Kurt narodil

(1967) a rokem, kdy se jeho rodiče rozvedli (1977), proto velký počet dětí pocházel z rozvrácených rodin. Tento fakt byl jedním z klíčových důvodů, proč se Nirvana dostala do vůdčí pozice v kultuře.

Přestože jsou považováni za součást „seattleského zvuku“, nejsou seattleská kapela – Kurt Cobain a Chris Novoselic pocházejí z izolovaného pobřežního dřevařského města Aberdeen ve státě Washington. Kapela dozrála tam a v nedaleké Olympii, což byl domov K Records [nezávislé hudební vydavatelství – poznámka překladatelky] a „naivní popové“ kapely Beat Happening. To byly dvě hlavní filozofické, byť ne hudební inspirace Nirvany. Když Kurt mluví o punk rocku, nemá na mysli zelené vlasy a špendlíky v nose. Myslí tím „udělej si sám, buď sám sebou“, low-tech étos používání minimální techniky, jakým se řídily K Records, Touch & Go, SST a další velmi nezávislé labely. Je to snaha navrátit hudbu z korporátní sféry a přivést ji zpět k lidem, udělat z ní elektronickou lidovou hudbu.

Kurt nemyslel tuto redefinici punk rocku – že to nebyly jen zavírací špendlíky, skákání nahoru a dolů a sbíječkové tempo a že místo toho by punk rock mohl být něco mnohem širšího, světonázor – ale přispěl k popularizaci tohoto nového trendu. Hlavní vlivy na Kurta jako „Beat Happening a K [Records],“ napsal jsem v *Our Band Could Be Your Life* „byly hlavní silou v rozšíření představy o punkovém rockerovi z vlasatého chlapíka v motorkářské bundě na zženštilého podivína v kardiganu.“

Členové Nirvany zjevně nebyli zaměstnanci společnosti (navštívili sídlo svého labelu v L.A. přesně jednou) – skupina pečlivě definovala svou existenci mimo idealizovaný obecně používaný mainstream, jak jej vymysleli v Madison Avenue televizní manažeři, hlavní nahrávací společnosti a Hollywood. Nirvana představovala alternativu, abychom použili dnes již vžitý termín. Když osm milionů lidí prohlásilo, že to cítí stejně, mainstream byl redefinován.

Mnoho kapel na žebříčku dělalo dost slušnou hudbu, ale byla to jen zábava. Tahle hudba rezonovala. Nebyla rafinovaná, ani vykalikulovaná. Byla vzrušující, děsivá, krásná, brutální, nejasná a jásavá. A nejen, že tě to rozhoupalo, melodie se dala i broukat.

O slávu kapela neusilovala a nebyla na ni připravená. Byla překvapením. Byla jim trapná. Bylo jí příliš mnoho příliš brzy. Chris a Dave slávu snášeli dost těžce, ale Kurt ji snášel ještě hůř. Většinu

roku 1992 se snažili být nenápadní a začátkem jara následujícího roku Kurt, Chris a Dave mohli s odstupem přezkoumat, co všechno se stalo.

###

Dave vyprávěl svůj pohled v Laundry Room, skromném nahrávacím studiu v Seattlu, které spoluvlastní se svým starým přítelem a bicím technikem Barrettem Jonesem. Seděl na podlaze mezi nástroji, zesilovači a kabely, nosil odznak K Records na košili s knoflíky a hltal nezdravé jídlo z nedaleké večerky. Dave je výmluvný a klidný a převyšuje svých čtyřiaadvacet let. Je extrémně rozvázný, nedělá si o své velikosti žádné iluze, a nenechá se obalamutit. „Je to ten nejvyrovnanější kluk, co znám,“ říkává Kurt rád.

Kurt často říkal „Je to ten nejvyrovnanější kluk, co znám“ flétnovou, zpěvavou fistulí a imitoval dobře vychovanou zamilovanou dívku. Podtextem této scénky byla skutečnost, že Dave se nestal takovou ztracenou existencí jako Kurt a Krist – byl to relativně normální člověk, populární typ chlapíka, který byl skutečně zvolen viceprezidentem své třídy v prváku na střední škole. Takže to byl tak trochu útok, ale také to bylo řečeno s obdivem – nebo možná i s žárlivostí.

Od Davea bylo velmi laskavé, že souhlasil s rozhovorem. Ve článku pro *Rolling Stone* jsem citoval přítele z kapely, který řekl, že Dave dost využíval jednu z nejznámějších výhod být rockovou hvězdou. Nepřemýšlel jsem o tom, jaký tato informace bude mít dopad, ale Davea to očividně opravdu vytočilo. Doted' toho velmi lituji, nebylo vůbec potřeba to zmiňovat.

Takže když jsem zavolał Daveovi, abych zorganizoval rozhovor, zjevně se zdráhal, avšak Kurt se přimluvil a proto souhlasil. Nicméně Dave mi řekl: „Udělám to, ale: NEVYJEB-SE-MNOU.“ Nezvýšil hlas, ale na telefonní lince jsem slyšel jeho nepřátelský tón; nepotřeboval upřesňovat, o čem mluví. Když jsme se 9. března 1993 posadili na podlahu studia Laundry Room, abychom rozhovor provedli, první věc, kterou Dave udělal, bylo, že mi pohrozil prstem – ve skutečnosti to bylo spíš jako zaťatá pěst s vystrčeným ukazováčkem – a znovu řekl: „NEVYJEB-SE-MNOU.“ Zpráva přijata, pane, jasně a srozumitelně.

Dave, syn novináře, autora projevů a středoškolského učitele angličtiny z Washingtonu, DC, uměl mluvit. Náš jediný rozhovor pro tuto knihu trval asi dvě hodiny a použil jsem téměř vše, co řekl.

Dave je z těch tří nejméně viditelný – koneckonců neměří dva metry jako Chris a není frontman jako Kurt. Stejně jako Chris i Dave neustále chodí na koncerty v Seattlu a lze ho najít uprostřed davu mezi ostatními diváky. Je v ideální pozici a ví to – je členem jedné z nejúspěšnějších rockových kapel na planetě a přesto může večer vyrazit do města a na jedné ruce spočítat lidi, kteří ho poznají.

„Chris má zlaté srdce,“ říká rodinný přítel. „Je to dobrá duše.“ Chris mluví pomalu, obezřetně, a i když není intelektuální typ po-
učený z knih, je to génius se selským rozumem, vždy připravený s jasnými vhledy, které proniknou skrz všechny kecy. Sám o sobě říká, že je „závislák na zprávách“ a je dobře informovaný o situaci v bývalé Jugoslávii, odkud pochází jeho rodina. On a jeho laskavá, vyrovnaná a pragmatická manželka Shelli vlastní skromný dům v klidné předměstské univerzitní čtvrti v Seattlu.

Je to komunitní místo – žije s nimi jeho sestra Diana, stejně jako manažer turné Alex Macleod, bystrý Skot s culíkem, který je tak loajální, že by byl pravděpodobně ochotný schytat kulku za každého člena kapely. Chrisův bratr Robert je navštěvuje každou chvíli. Na začátku března tam budou bydlet Kim Gordonová a Thurston Moore ze Sonic Youth, až budou ve městě ke konci svého světového turné. Gordonová, Moore a Mark Arm z kapely Mudhoney se zastaví po dni nakupování desek, mezi nimi je i starý Benny Goodman 78. Když se „Royal Garden Blues“ vynoří z praskání a syčení jeho starého gramofonu značky Victrola, Chris vtipkuje k Mooreovi: „Jo, člověče, low-fi. [low fidelity – nízká technická kvalita – poznámka překladatelky] Takhle zní naše nová deska!“

Kapela Sonic Youth byla klíčovým středobodem americké undergroundové hudební komunity. Znali všechny a všechno. Dokonce přivedli Nirvanu jak ke své manažerské společnosti, tak ke svému labelu. Sonic Youth byli zapojeni do scény v Seattlu od roku 1985, když se spřátelili s Brucem Pavitem, zakladatelem Sub Popu [hudební label, který sídlí v americkém Seattlu – poznámka překladatelky], který Sonic Youth zařadil na první Sub Pop LP kompilaci *Sub Pop 100*. V roce 1988 jim Pavitt poslal kazetu kapely Mudhoney s pěti písněmi a chtěl vědět, co si o tom myslí – požehnání Sonic Youth bylo k nezaplacení – a oni okamžitě zareagovali návrhem split singlu [singl, který obsahuje dvě skladby, každá od jiného umělce – poznámka překladatelky]. Mudhoney

do té doby vydali pouze singl. Split singl, se Sonic Youth hrající dnes už klasickou skladbu kapely Mudhoney „Touch Me I’m Sick“ a Mudhoney hrající skladbu kapely Sonic Youth „Halloween“, byl vydán v prosinci.

Shelli byla důležitou, ač neopěvovanou, součástí komplexu Nirvany, praktická, nádherně cynická a asi o dvě hlavy menší než Krist. Stála nohama pevně na zemi, zcela imunní vůči šílenství kolem fenoménu Nirvana. Představovala skvělý pevný bod pro Krista a všechny kolem sebe, prostě velmi rozumná osoba, která prokoukla kecy a neostýchala se to říct nahlas. (Rozvedli se v roce 1999.)

Krist měl ve svém domě malou kancelář, kde se staral o záležitosti Nirvany – měl fax a všechno. Uvědomil jsem si, že udělal velké množství práce, než se kapela skutečně rozjela a získala celý šik manažerů, právníků a účetních. Na boku jedné kartotéky byl nalepen poštovní plakátek z loterie vydavatelství Clearinghouse: „KURTE COBAINE, MOŽNÁ JSI UŽ VYHRÁL 1 000 000 DOLARŮ!“

Obývacímu pokoji dominuje obrovský jukebox. Místnost je vyzdobena starým funky nábytkem ze sekáčů, ale většinou se všichni – včetně koček Einsteina a Doris – poflakují v kuchyni. Chladnička je zásobena bio tímhle a tamhletím bez konzervantů. Všude, kde je to možné, se používá recyklovaný papír. Starobylý nealkoholický bar z konce padesátých let a tři hrací automaty – Kiss, the Addams Family a Evel Knievel – jsou dole v suterénu, kde Chris uspořádal párty večer předtím, než kapela odešla nahrávat *In Utero*. Staří přátelé jako Matt Lukin z Mudhoney, Tad Doyle z TAD a Dee Plakas z L7, noví přátelé jako Eddie Vedder, známí z širší rodiny Nirvany, jako Earnie Bailey a Geffen/DGC A&R [Artists and Repertoire – umělci a repetoár neboli lovci talentů – poznámka překladatelky], Gary Gersh, všichni flámovali do časných ranních hodin. Shelli připravila nějaké vegetariánské předkrmy.

Byl to opravdu pěkný večer. Krist byl jakýmsi společenským vyslancem kapely a přivedl několik dobrých lidí, jako je Eddie Vedder. Vedder a já jsme si povídali o Who a bojovali proti sobě na pinballovém automatu Kiss. Den před večírkem jsme s Kristem zamířili do Al’s Guitarville v Edmondsu, kde našel baskytaru, na kterou hrál v *In Utero*. Zkoušel jsem se naučit hrát na kytaru a také jsem kupoval nástroj – Krist mi poradil, abych si pořídil opravdu skvělou Fender Musicmaster krémové barvy z roku 1963. Zněla skvěle; stále ji mám. Ale potřeboval

jsem na ni pouzdro. „Neboj,“ řekl Krist, „mám nějaký doma.“ A když jsme se k němu vrátili, vytáhl odněkud ze skříně pár pouzder. „Mám jich tuny,“ řekl. „Kurt rozbije spoustu kytar a já si nechávám pouzdra.“ Dal mi pouzdro s kusem pásky s nápisem „UNIVOX“ napsaným Kurtovým rukopisem. To mám taky pořád.

Chris žije při zemi a své peníze utrácí moudře. Tohle je stěží rocková hvězda žijící na vysoké noze – z jeho letitého magnetofonu odpadávají dvířka.

OK, ten poslední kousek je v rozporu s tím, co jsem řekl dříve o přehnaném spopitném pro taxikáře a rozhazování peněz jako nějaký zbohatlík. Krist se ale nakonec přece jen přestěhoval do hezčího domu.

Po rychlém předběžném rozhovoru těsně před Vánocemi roku 1992 se začátkem února uskutečnilo první kolo více než pětadvaceti hodin rozhovorů s Kurtem. Začaly velmi pozdě v noci, poté, co se Kurt vrátil ze zkoušek na *In Utero*, a trvaly do čtyř nebo pěti do rána. Uprostřed stěhování do dočasného domova v Seattlu se Kurt potuloval po svém a Courtneyině hotelovém apartmá ve špatně spárovaném pyžamu a kouřil jednu za druhou, zatímco svůj příběh opepřil nanejvýš suchým a sarkastickým vtipem. Jednou si nasadil na oči stroj pro virtuální realitu – něco mezi walkmanem a soukromou psychedelickou světelnou show – se kterým experimentoval, aby ovládl svou chronickou bolest žaludku. Různá nastavení přístroje údajně stimulují paměť, kreativitu, energii a relaxaci.

Další rozhovory proběhly 8., 9. a 11. února a 6., 7., 25. a 31. března. Také jsme si telefonovali.

Během této doby žil Kurt hlavně v noci: jeho biorytmus byl vzhůru nohama, což sice nesvědčilo jeho duševnímu zdraví, ale pro rozhovory to bylo skvělé. Než jsme se rozmluvili, Courtney a holčička tvrdě spaly, a pokud nebyla zapnutá televize, nejhlasitějším zvukem v domě bylo hučení ledničky. Bylo to velmi intimní. Když jsme končili, vycházelo slunce a my jsme stáli v kuchyni u oken od podlahy až ke stropu a dívali se na jezero Washington, zatímco na vodě občas přistál hydroplán. Byly to nádherné, klidné chvíle, oba úplně vypovídání jsme spolu jen tiše koukali z okna. Uděláme to znovu, až bude kniha hotová, a budeme se dívat z jiného okna.

Někdy, když jsme si povídali, Kurt jedl – hotová jídla v plastových nádobách, která si ohříval v mikrovlnce, nebo televizní večere [tele-

vizní večeře je kompletní jídlo, které se prodává v jedné nádobě, dá se rychle ohřát a jíst z nádoby, ve které se vaří – poznámka překladatelky]. Ani on, ani Courtney nevařili a nechtěli extra výpomoc v domácnosti – kohokoliv takového mohl zlanat bulvár – a chodit ven nepřicházelo v úvahu, takže museli dělat to, co dělají bohatí, kterým vždycky někdo každých pár dní hotové jídlo doveze. Jednoho večera se Kurt pustil do řeči o tom, jak moc nenávidí novináře a jaký jsou to všichni prohaní zmetci. Úplně zapomněl, že sedí u kuchyňského stolu naproti novináři. Tak jsem s úsměvem řekl: „Hm, no, tak já asi půjdu...“ A on byl celý rozrušený a řekl, že nejsem jako ostatní.

Zařízení, které nosil, ve skutečnosti nemělo s virtuální realitou nic společného – psal se rok 1992 a málokdo tomu termínu zcela rozuměl (včetně mě). Ve skutečnosti to byl pár speciálních brýlí s blikajícími světly uvnitř, s malým ovladačem, velkým asi jako walkman, a vzory údajně mohly vyvolat různé druhy mozkových vln. Tento stroj byl svým způsobem kontroverzní – někteří lidé tvrdili, že depresi spíš zhoršuje, než aby ji léčil. Nikdy poté jsem ale už neviděl, že by to Kurt znovu použil.

Jednalo se o high-tech verzi Dreamachine, kterou spoluvytvořil jeden z Kurtových literárních hrdinů – básník, zvukový umělec a malíř Brion Gysin, klíčová postava překlenující surrealisty a beatniky. Jednoho dne v roce 1958 měl Gysin mysticko-psychedelický zážitek: když jel autobusem do Marseille, zavřel oči, zatímco mezi stromy problikávalo sluneční světlo. „Za mými víčky explodovala ohromující záplava intenzivně jasných barev: multi-dimenzionální kaleidoskop vířící prostorem,“ napsal později. „Byl jsem smeten z času.“ A tak postavil Dreamachine, první známé umělecké dílo určené k vidění se zavřenýma očima.

Ve filmu *Perfect* z roku 1985 hraje John Travolta reportéra pro *Rolling Stone* a přednese docela slavnou větu o tom, jak se reportéři pro *Rolling Stone* chovali ke svým subjektům: „Vždy zacházejte se slavnou osobou, jako by nebyla slavná. A s osobou, která slavná není, jako by slavná byla.“ Před psaním *Come as You Are* jsem napsal mnoho článků pro *Rolling Stone* a možná jsem tuto filozofii vstřebal z kultury časopisu, ale myslím, že jsem k tomu přišel přirozeně. Byl to jediný způsob, jak se vyrovnat s něčí slávou – předstírat, že neexistuje. A tak – jakkoliv mě, stejně jako všechny ostatní – zasáhlo Kurtovo téměř hmatatelné charisma, nemluvě o tom, že mě jeho hudba hluboce dojíkala, dokázal jsem to všechno ignorovat a chovat se k němu jako k normál-

nímu člověku, což ho uklidňovalo. Naopak ho děsilo šílenství většiny lidí okolo. Myslím, že kromě formativních dětských zážitků, které jsme měli společné, je to další důvod, proč se mi otevřel. Nejsem dobrý tazatel, opravdu, ale umím vést dlouhé rozhovory.

Na mezinárodně známé celebrity žijí Kurt a Courtney docela jednoduchým životním stylem. Nejsou kolem nich žádní hlídači, žádní svalnatí bodyguardi. Kurt jezdí po městě taxíkem, zastaví se v McDonald's na burgera a má na hlavě směšnou čepici Elmera Fudda naraženou do čela kvůli maskování [Elmer J. Fudd, animovaná kreslená postavička ze série Looney Tunes proslulá svou kšiltovkou. – poznámka překladatelky]. Jednou někoho pozvali na návštěvu do svého hotelového pokoje; dotyčný vešel večer do hotelu, vyjel výtahem do jejich patra, prošel přímo otevřenými dveřmi a našel Kurta s Courtney v pyžamu uhnížděné na posteli, sledující v šeru kýčovitý televizní film Leifa Garretta. „Ahoj,“ řekla Courtney, ani to s ní nehlo.

Dnešní čtenář možná neocení význam Leifa Garretta – a já také ne. Ale Kurt a Courtney jím byli tak trochu fascinováni. Garrett byl idolem teenagerů ze sedmdesátých let, který se potýkal s některými velmi vážnými problémy se zneužíváním návykových látek, nemluvě o tom, že způsobil jako řidič tragickou dopravní nehodu. Viděno z dnešního pohledu jasně studovali někoho jiného, kdo se – nepřítliš úspěšně – potýkal s drogami a bizarním zážitkem náhlých peněz a slávy.

A pak už to šlo naplno: skupina Melvins požádala Garretta, aby zpíval v jejich věrném coveru „Smells Like Teen Spirit“ pro jejich album *The Crybaby* z roku 2000. *The Dallas Observer* napsal, že „záměrem kapely bylo pouze vykreslit ironickou paralelu mezi dvěma popovými hvězdami pro nácitileté, jež zničil hudební průmysl, který je vykořisťoval“.

„Je to jeden z nejlepších a nejzkurvenějších nápadů, jaké jsem kdy měl,“ řekl neustále cynický zpěvák a kytarista kapely Melvins Buzz Osborne, který měl na Kurta formující hudební vliv, když byli oba v pubertě. „Zejména s Leifovou zjevnou drogovou minulostí a Kurtovým veřejným užíváním drog.“

Kurt vypadá křehce a je hubený jako tyčka. Mluví monotónním hlasem prostým všech emocí, odřeným příliš mnoha cigaretami do hlubokého vrčení. Zdá se, že je smutný a vyčerpaný, jako by právě přestal plakat, ale takový on prostě je. „Všichni si o mně my-

slej, že jsem emocionální troska, taková totální negativní černá hvězda – *furt*,” říká Kurt. „Pořád se mně ptají ‚Co se děje?‘ A mně vůbec nic není. Vůbec se necejtím smutnej. Došlo to tak daleko, že jsem se na sebe musel podívat, abych zjistil, co lidé viděj. A napadlo mě, že bych si měl oholit obočí. Třeba by to pomohlo.“

Přestože je Kurtovo charisma tak zjevné a patrné, je velmi nenápadný. Je výhodné, když si člověk mentálně zesílí každou jeho reakci: nesoustředěné „hmmm“ se dá přeložit na „Wow!“; rychlé uchichtnutí je záchvat smíchu; odmítavý pohled je vražda.

Stejně jako na fotografiích má jeho tvář mnoho různých poloh. Někdy vypadá jako andělský chlapec, někdy jako nezřízený rozmařilec, někdy jako chlápek, který vám jde opravit televizi. A někdy, v určitém světle, dokonce vypadá děsivě jako Axl Rose. Jeho bledá pleť je lehce zahalená zanedbaným strništěm. Rozzlobený rudý flek na jeho temeni prosvítá přes typické nemyté vlasy, které jsou v současné době jahodově blond. Obvykle nosí pyžamo a je věčně rozzcuchaný. Přestože denní doba má jen velmi málo společného s jeho rozvrhem, vždy nosí hodinky s podobiznou Toma Petersona, majitele sítě obchodů se spotřebiči v Oregonu.

Kurtovy oči jsou tak extrémně modré, že dávají jeho tváři neustále překvapený výraz. V pyžamu působí dojmem mladého vojáka, trpícím posttraumatickým syndromem, chodícím neslyšně po útulku pro veterány. Ale přesto mu nic neujde.

Začátkem března, po nahrání nového alba *In Utero* se Kurt, Courtney a Frances přestěhovali do velkého pronajatého domu s výhledem na jezero Washington. U kuchyňského stolu se Kurt bavil kucháním plastického anatomického modelu a celou dobu kouřil. „Líbí se mi, že to můžete úplně rozebrat a vidět jen vnitřnosti,“ řekl. „Orgány mě fascinují. Jak fungují. Často se poserou, ale je těžký uvěřit, že člověk je schopnej dát do svého systému něco tak jedovatého, jako je alkohol nebo drogy, a ten mechanismus to snese – na chvíli. Je úžasný, jak to vůbec vydrží.“

Nový dům ve čtvrti Matthews Beach v Seattlu nebyl nijak extra nóbl a Kurt a Courtney tam neměli skoro žádný nábytek, i když Courtney má vytríbený vkus a mohla ho velmi pěkně vybavit. Byl to jen pěkný dům s několika ložnicemi a garáží pro dvě auta. Nejluxusnější byla terasa s výhledem na jezero Washington.

Místo je skromně zařízené – je tam béžový koberec od zdi ke zdi a na stěnách nic – ale je to jen dočasné. Koncem tohoto roku se budou stěhovat do zrekonstruovaného domu v malém městečku pár desítek mil od Seattlu a hledají prozatímní ubytování na módním Capitol Hillu v Seattlu. Nahoře je ložnice, dětský pokoj a Kurtův malířský pokoj, kde je na stojanu portrét vrásčitého, opuštěného tvora s hubenými pažemi a černýma očima bez života. V koupelně v přízemí stojí cena MTV Award za nejlepšího nového umělce. Tento malý stříbrný astronaut bedlivě hlídá záchod. Francesina chuva, Jackie, má pokoj dole v suterénu. V jídelně vedle kuchyně je zřízena modelářská autodráha.

Je legrační, jak často dávají slavní lidé svá ocenění do koupelny.

Jedna místnost v domě má poslání jako „bordelárna“. Podlaha je pokryta starými dopisy, poznámkami, pracovními audio pásky, nahrávkami, fotografiemi a plakáty pocházejícími z nejranějších dnů Kurtova hudebního života. U jedné zdi je Courtneyina buddhistická svatyně zpěvu, kterou už moc nepoužívá, pravděpodobně se k ní přes všechny ten nepořádek nemůže dostat. Jeden hnědý papírový pytel se převrátil a vyvrhl množství plastových panenek Plukovníka Sanderse a Pillsbury Doughboy.

„Bordelárna“ byla původně jídelnou, která sousedila s kuchyní, kde jsme s Kurtem dělali většinu rozhovorů. Bylo to také místo, kde Kurt uspořádal všechny části panenek a různé další předměty, které Charles Peterson vyfotografoval na zadní stranu obalu *In Utero*.

Dům v Matthews Beach byl nepořádný stejně jako všechny Kurtovy domy. Když se na to podívám zpětně, mohlo to být odrazem toho, že od dětství na žádném místě nebydlel dlouho. Nebo se jen bouřil proti přístupu své matky k dokonalému udržování pořádku.

Všude jsou kytary, dokonce i v koupelně. Zvučná stará Martinja trůní v obývacím pokoji vedle skromnějšího nástroje natřeného červeně a pokrytého aplikacemi květin.

Sedmiměsíční Frances Bean Cobainová je krásné miminko s pronikavě modrýma očima svého otce a tvarem brady své matky. Přestože se zdá, že ji její rodiče obskakují tak trochu kvůli návštěvě, evidentně ji opravdu milují. Kurt je na tom s dětmi o něco lépe než Courtney, ale oba se snaží a vydávají obvyklé dětské zvuky pro zjevné potěšení své dcery.

Byl jsem tehdy tedy dost důvtipný, abych pochopil, že „její rodiče ji obskakují tak trochu kvůli návštěvě“ – opět, pro Kurta a Courtney to byl celý smysl knihy. Ale nemuseli to dělat – jakmile se uvolnili, vždycky skončili hraním si s dítětem mnohem přirozenějším způsobem, přičemž Courtney jí překvapivě sladkým hlasem zpívala sladké nesmysly a Kurt ji rozesmával komickou imitací kačera Donalda. Není to naposledy, kdy Kurt a Courtney obskakovali své dítě kvůli tisku.

Podle všeho Frances udělala s Kurtem divy. „Celou dobu se na Frances dívá a říká: ‚Takovejhle jsem bejval! Takovejhle jsem bejval!‘“ prozrazuje Courtney. „Člověka nezměníš, ale mým cílem v životě je udělat ho znova šťastným. Je to však těžký, protože je pořád se vším nespokojený.“

Jednou v noci Courtney nahoře v obývacím pokoji tiše brnká na akustickou kytaru do boom boxu [velké přenosné rádio a kasetový magnetofon s dvěma propojenými reproduktory – poznámka překladatelky], zatímco dole v garáži vedle jejich ojetého Volva buší Kurt do polorozpadlé bicí sady, která zbyla z nějakého dávno zapomenutého turné. Garáž je plná beden a krabic s papíry, uměleckými předměty, kytarovými doplňky a toho, co se nahromadilo za roky nakupování v sekáčích. Dvě krabice jsou napěchované průhlednými plastovými muži, ženami a dokonce i koňmi. Neda-leko je zesilovač, baskytara a jediná věc v domě, která by se dala nazvat zábavou – videohra typu Space Invaders, kterou Kurt pořídil za pár stovek. Zaznamenává na ní vysoké skóre iniciálami jako „COK“ a „POO“ a „FUK“.

Kurt hrdě demonstroval, že umí zahrát velmi cool rytmus bicích ze skladby „Four Enclosed Walls“ kapely Public Image Ltd. z alba *The Flowers of Romance* z roku 1981.

Naše rozhovory byly velmi otevřené. Kurt má pro svou upřímnost jednoduché vysvětlení. „Chytili mě,“ říká s odkazem na své mediálně známé problémy s heroinem, „takže se k tomu můžu rovnou přiznat a pokusit se to uvést trochu na pravou míru. Všichni si myslej, že jsem narkoman spoustu let. Ale byl jsem feťákem fakt krátkou dobu.“

To nebyla pravda – byl drogově závislý několik let a v podstatě jím bude až do dne, kdy zemře. Naučil jsem se, že feťáci jsou podvodníci. Kurt to však musel říct, aby si mohl nechat své dítě. A já to věděl a on

věděl, že já to vím. Možná byl také dostatečně bystrý, aby pochopil, že jsem se rozhodl mu důvěřovat.

Navíc se nebojí, že by mohl zničit působivý mýtus kapely – nebo jeho vlastní. Právě naopak. „Nikdy jsem neměl v úmyslu vytvářet o nás nějaký záhadnost,“ řekl mi jednou. „Jen jsem na začátku neměl co říct. Teď, když už to trvá tak dlouho, je tu svým způsobem příběh. Přesto si každou noc po tvém odchodu říkám: ‚Bože, můj život je tak zatraceně nudnej ve srovnání s tolika lidma, co znám.‘“

Kurt touží uvést věci na pravou míru. O něm, jeho ženě a dokonce i o jeho malé dceři kolovalo tolik zvěstí, že se rozhodne říct přesně, co se stalo, a zabrání tak dalšímu zmaru. Jeho příběhy jsou někdy vypočítavé, plné odůvodňování a rozporuplných stanovisek, ale i jeho četná překroucení reality odhalují jeho život, jeho umění a propojení mezi těmito oběma složkami.

Ano, chtěl svůj mýtus rozšířit, ne ho zbořit. Tluču se do hlavy, jak naivní jsem byl ohledně Kurta a jeho lží a manipulací. Kurtův legendární příběh z dětství o spaní pod mostem poblíž domova je dobrým, i když docela neškodným příkladem. Pokud jde o tento konkrétní příběh, jiní vyslídili, že není pravdivý. Když se na to podívám zpětně, je to typický Kurtův výmysl, jehož cílem bylo naštvat své rodiče a vyzdvihnout šikanování své osoby.

Jak Kurt říká později v této knize, jeho skutečný život byl tak nudný, že „si ho moc rád vymejšlím“. Pravděpodobně neutekl z domova a nechytal ryby v řece Wishkah; pravděpodobněji kradl párky v těstíčku v místní samoobsluze nebo navštěvoval domovy svých kamarádů kvůli svému nejoblíbenějšímu jídlu, špagetám se sýrem.

I když jsem poznal, že Kurtovy příběhy byly „někdy vypočítavé, plné odůvodňování a rozporuplných stanovisek“, stále mi spousta věcí nedošla, a to částečně proto, že jsem byl tak trochu zelenáč – nebyl jsem dost kritický, přijal jsem hodně informací bez rozmýšlení. A kvůli termínu uzávěrky rukopisu jsem prostě nestihl všechno prověřit.

KAPITOLA PRVNÍ: Malej vzpurnej kluk s mastnejma vlasama

Aberdeen (populace 16 660 obyvatel) je 170 dalekých kilometrů jihozápadně od Seattlu, na odlehlém pobřeží státu Washington. V Seattlu hodně prší, ale v Aberdeenu prší ještě víc – až přes dva metry ročně – a to znamená, že nad městem neustále visí ponurý, zamračený příkrov. Z nejbližší dálnice do Aberdeenu nic nevyjíždí a málokdy tam něco zajede.

Umění a kulturu je nejlepší přenechat nafoukaným týpkům v Seattlu – mezi „fascinující aktivity“ uvedené v brožurce obchodní komory okresu Grays Harbour patří bowling, řezání motorovými pilami a videohry. I když měl Aberdeen rozhodně víc než slušný podíl buranů, násilí, chlastu, zbraní i drog a díky úpadku kdysi prosperujícího dřevařského průmyslu už z města nic moc nevycházelo, podlehl jsem Kurtovu pohrdání tímto místem a jeho potřebě vymalovat ho horším, než opravdu je. Ve skutečnosti se město nachází poblíž nádherného úseku tichomořského pobřeží a mnoha státních parků; scenérie je velkolepá; jezera, potoky a vzduch jsou nedotčené. A v roce 1992 zde bylo centrum pro uměleckou činnost, komunitní divadelní společnost, okresní sbor a symfonický orchestr, jazzový festival a také tu měli jeden z nejlepších knihovnických systémů v regionu. Aberdeen měl i dobrou stránku – pokud jste byli ochotní ji vidět. Nicméně abych použil frázi, Kurt Cobain vykoná na Aberdeenu svou pomstu.

O mnoho let později se ta blahosklonná poznámka o tom, že se Aberdeen nestará o umění a kulturu, stala svým způsobem zajímavou. V roce 2007 jsem zašel do malé restaurace v East Village na vystoupení vynikajícího avantgardního violoncellisty Erika Friedlandera u příležitosti vydání jeho alba *Block Ice and Propane*. Nedlouho předtím jsem zjistil, že nejenže Friedlanderův otec je ten skvělý fotograf

Lee Friedlander, ale že onen Lee Friedlander, slavná choreografka Trisha Brownová a skutečně ikonický abstraktní expresionistický malíř Robert Motherwell všichni pocházejí z Aberdeenu. Takže, počítáme-li Kurta, čtyři z nejrenomovanějších umělců dvacátého století pocházeli z tohoto malého, odlehlého a skromného místa. (Dalším pozoruhodným Aberdeeanem je doktor Douglas Osheroff, který v roce 1996 získal Nobelovu cenu za fyziku.)

Po koncertu Erika Friedlandera jsem za ním přišel a zeptal se ho, jestli má tušení, proč všichni čtyři umělečtí velikáni pocházejí z tohoto malého drsného města.

„Hm, já nevím,“ odpověděl Friedlander a pak zavolal na nějaké lidi u stolu v rohu. „Hele, tati, pojď sem.“

A směrem k nám kráčí *ten* Lee Friedlander, certifikovaný gigant americké umělecké fotografie. A začali jsme si povídat. Friedlander zavzpomínal na začátky města, na všechnu tu těžbu dřeva a nevěstince a řekl, že Motherwell byl ve městě známý jako „velký sportovec“. Nakonec na mou otázku nedokázal odpovědět, nicméně ponaučení z příběhu je takové, že skvělí umělci mohou přijít odkudkoliv – nejen z New Yorku nebo Los Angeles.

Ale možná že ne všichni by měli *zůstat* na místech, jako je Aberdeen. Skvělý hudební novinář Mikal Gilmore napsal o Kurtovi mistrovský kousek v časopisu *Rolling Stone* asi týden po Kurtově smrti. Gilmore je shodou okolností bratr Garyho Gilmora, nechvalně proslulého odsouzeného vraha, který v roce 1976 dostal za své zločiny trest smrti; Mikalova intenzivní monografie z roku 1994 o dospívání s Garym, *Shot in the Heart*, ukazuje místní až příliš důvěrnou znalost zbraní, temnoty a smrti. Kvůli tomuto článku pro *Rolling Stone* navštívil Gilmore most North Aberdeen Bridge, kde Kurt tvrdil, že tábořil, když utekl z domova. Pod mostem si Gilmore všiml graffiti, o kterém si myslel, že mohlo být napsáno Kurtovým rukopisem. Stálo tam: „NO, MUSÍM JÍT. JE NAČASE, ABY BLÁZEN VYPADL.“

„Abyste se zachránili před temným osudem,“ píše Gilmore, „musíte se odloučit od temných míst. Někdy však možná neodejdete dostatečně brzy, a když se to stane, odnesete si temnotu s sebou. Navštěvuje vás nejen ve vašich nejhorších chvílích, ale i v těch nejlepších, a ztlumí světlo, které tyto příležitosti nabízejí. Přichází a připomíná vám, že *tohle* je, odkud pocházíte – že bez ohledu na to, jak daleko utíkáte nebo

jak zoufale natahujete ruku po svobodě, temnota si vás dříve nebo později vyžádá.“

Kurt se snažil opustit Aberdeen mnoha způsoby, nejen fyzicky. Bylo to chlapské místo, takže propagoval feminismus. Bylo homofobní, takže se zastával gayů. Lidé z Aberdeenu milovali heavy metal, a tak se zřekl heavy metalu. Jeho matka ho nutila nosit úhledné oblečení, koupat se a mít pěkný účes, takže si pěstoval grunge vzhled. Aberdeen pro něj byl neotesané a nevzdělané místo, tudíž hledal lidi, kteří byli kultivovanější a intelektuálněji než on, počínaje Buzzem Osbornem a Kristem Novoselicem.

Motherwell, Brownová a Friedlander se dostali z Aberdeenu včas, ale Kurt ne. „Vždycky jsem se chtěl přestěhovat do velkého města,“ řekl Jonathanu Ponemanovi v rozhovoru pro *Spin* v prosinci 1992. „Chtěl jsem se přestěhovat do Seattlu, najít si hledače talentů, zaprodat se a být punk rocker, ale moc jsem se bál. Takže jsem zůstal v Aberdeenu příliš dlouho, až do dvaceti.“ Aberdeen v něm tedy zůstal. A uplatnil na něj svůj nárok.

Silnice Route 12 do Aberdeenu je ohraničena nekonečnou řadou parkovišť pro karavany; za nimi jsou stovky tisíců akrů lesní půdy, často zmrzačené rozsáhlými jizvami v místech, kde dřevorubci porost vykáceli. První věc, kterou návštěvník Aberdeenu spatří, je rozlehlý, ošklivý sklad dřeva Weyerhaeuser u řeky Wishkah, kde jako oběti masakru leží naskládané mršiny kdysi hrdých stromů bez končetin. Při průzkumu scény z druhé strany řeky je vidět dlouhý pás plastových míst rychlého občerstvení.

Městu dominuje těžba dřeva; nebo spíše kdysi dominovala. Obchod se dřevem už roky upadá a propouštění mění Aberdeen na město duchů. V těchto dnech se ulice v centru města pomalu plní prázdnými nebo zabeđenými výlohami. Jediná místa, kterým se daří dobře, jsou taverny jako Silver Dollar a příznačně pojmenovaná Pourhouse [Nalejvárna], stejně jako místní zastavárna, která přetéká zbraněmi, řetězovými pilami a elektrickými kytarami. Míra sebevražd v okrese Grays Harbour je jednou z nejvyšších v zemi; alkoholismus se vymyká kontrole a kokain si do města našel cestu už před lety.

Lidé zde nenávidí sovu skvrnitou – recepty na vaření ohroženého tvora se objevují na místních nálepkách – i když skutečně

tím, co lidi připravuje o práci, je decentralizace dřevařského průmyslu, rostoucí náklady na pracovní sílu a automatizace. Jedna z největších továren ve městě zaměstnávala desítky pracovníků a nyní jich má pět: čtyři muže a laserem řízený počítačový řezací stroj.

V orální historii Nirvany od Nicka Soulsbyho z roku 2015 *I Found My Friends* měl Steve Moriarty ze seattleské punkové skupiny Gits, hrající především na počátku devadesátých let, na Aberdeen opravdu velmi osobitý a sugestivní náhled: „Je to jako náklad dřeva a vůně odlivu – hodně depresivní oblast.“

Kurt nazval Aberdeen a nedaleké Montesano ve svých denících „pobřežní dřevařské slumy“. A v jednom z prvních životopisů Nirvany, dlouho předtím, než existovala smlouva s jakýmkoliv hudebním nakladatelstvím, Kurt napsal: „Populace Aberdeenu se skládá z vysoce biogotních buranských dřevorubeckých týpků, který žvejkaj Snus (Snus je značka žvýkacího tabáku.), střílej jeleny, zabíjej buzíky, a který si teda fakt nepotrpěj na nějaký ty výstřední chlapíky z té divný nové vlny!“ [Nová vlna bylo hnutí populární hudby v USA, Austrálii, UK, Kanadě a Evropě na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let – poznámka překladatelky]

V roce 1992 kácení starého lesa ničilo biotop puštíka obecného [jedná ze tří poddruhů sovy skvrnitě – poznámka překladatelky], který byl nedlouho předtím označen za ohrožený druh. Aby zachránili ekosystém, ve kterém sova prosperovala, navrhli ekologové ochránit obrovské části půdy před těžbou dřeva – což stálo mnoho pracovních míst v ekonomicky nerozvinutém regionu, který, jak bylo řečeno, už tak trpěl.

Ve skutečnosti dřevařské společnosti systematicky zlikvidovaly odborové organizace, nelítostně automatizovaly práci a posílaly surové kmeny ke zpracování do Japonska. Průmyslu se však i tak podařilo vinu hodit na sovu skvrnitou.

Lidi ve washingtonských městech závislých na dříví, jako je Aberdeen, pobouřilo, že někdo si cení nějakého ptáka víc, než jejich možnosti uživit se, a republikánský prezident George H. W. Bush byl velice rád, že se mohl v této otázce postavit na stranu velkého byznysu, a prohlásil ke skupině venkovských dřevařských dělníků ve Washingtonu v roce 1992: „Je čas učinit lidi důležitějšími než sovy!“

„Dřevařské války“ dominovaly večerním zprávám po celém severozápadě; sova skvrnitá se dokonce dostala na obálku časopisu *Time*. Jako symbol kulturní války – velký byznys a lidé, kteří ho milují, versus vědecky podložené progresivní ideály – války, která trvá dodnes.

V roce 1992 americká Fish and Wildlife Service [Správa Spojených států pro ryby, planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy – poznámka překladatelky] dramaticky zredukovala kritické přirozené prostředí sovy skvrnité. Dnes tomuto druhu i nadále hrozí bezprostřední vyhynutí.

Jedním z nejvíce rozvíjejících se průmyslů v kraji je pěstování marihuany a psychedelických hub, čemuž se lidé věnují, aby doplnili své skromné nebo neexistující příjmy.

Věci nebývaly tak drsné. Aberdeen byl kdysi rušným mořským přístavem, kde se námořníci zastavovali, aby si odpočinuli, najedli se a pronajali si nějakou ženskou společnost. Faktem je, že město bylo kdysi jedním velkým nevěstincem, jehož středem byla notoricky známá Hume Street (kterou otcové města v padesátých letech přejmenovali na State Street, aby se pokusili vyhladit nelichotivé vzpomínky). Později se město stalo konečnou zastávkou železnice a domovem desítek pil a těžebních provozů. V Aberdeenu se to hemžilo svobodnými mladými muži, kteří vydělávali spoustu peněz v dřevařském průmyslu, a prostituce vzkvétala, v centru města bylo v jednu chvíli až padesát bordelů (říkalo se jim „ženské penziony“). Prostituce trvala až do konce padesátých let, kdy ji konečně ukončil policejní zásah. Někteří říkají, že nechtutná minulost Aberdeenu dává jeho obyvatelům komplex méněcennosti.

Na přelomu dvacátého století si Aberdeen díky všem těm námořníkům, rybářům a dřevorubcům ve městě – a salónům, hernám a nevěstincům, které se staraly o jejich neřesti – vysloužil přezdívkou: „Pekelná díra Pacifiku“. Alarmující počet vražd ve městě také inspiroval další nepříznivou nálepku: „Přístav pohřešovaných mužů“.

Prostituce byla v Aberdeenu rozšířená téměř od doby jeho založení v devadesátých letech 19. století a pokračovala až do počátku šedesátých let minulého století. V polovině osmdesátých let stále ještě existovala v kolektivní paměti města. Aberdeen „byl hlavně bordel,“ řekl Kurt Chrisu Morrisovi pro časopis *Musician* v lednu 1992. „Námořníci

přišli a šoustali ženský. ... Takže je tu taky všeobecněj pocit, že se trochu stydíme za svý kořeny.“

Zde se 20. února 1967 narodil Kurt Donald Cobain Wendy Cobainové, ženě v domácnosti, a jejímu manželovi Donaldovi, mechanikovi na stanici Chevron ve městě. Mladá rodina začínala v pronajatém domě v nedalekém Hoquiamu, poté se přestěhovala přímo do Aberdeenu, když bylo Kurtovi šest měsíců. Kurt vyrůstal a nevěděl, odkud pochází jeho příjmení. Jeho dědeček z matčiny strany byl Němec, ale to je vše, co věděl. Teprve nedávno zjistil, že otcova strana rodiny je plnokrevně irská a že Cobain je zkomolenina jména Coburn.

Přestože byli Cobainovi chudobní, život pro jejich zlatovlasého syna začal velmi dobře. „Moje máma byla vždycky velmi kontaktní,“ říká Kurt. „Vždycky jsme se políbili na rozloučenou a objímali se. Bylo to fakt super. Překvapuje mě, když zjišťuju, že v tolika rodinách to tak není. Byly to docela blažené časy.“

Když se na to podívám zpětně, je to jedna z nejdůležitějších citací v celé knize. Ta rovnice mateřské lásky a „blaženosti“ a touhy po těchto věcech, to o Kurtovi mnohé vysvětluje. Zaryl se to do něj hodně hluboko.

Jak později, v dospělosti, znovu získáte tu dětskou blaženost, kdy vás chovala měkká, jemná náruč matky a cítili jste se v bezpečí a milování? Sex je jeden způsob – „Sex pro něj byl neuvěřitelně posvátný,“ řekla Courtney pro *Rolling Stone* v prosinci 1994. Dalším způsobem je brát heroin. Pak získáte euforickou spokojenost a všechny vaše potíže se zdají být nesmírně vzdálené. Kurt napsal skvělou píseň o té dětské blaženosti. Byl to jeho Rosebud. [Rosebud: Růžové poupě – sáňky z filmu *Občan Kane* představují pro hlavního hrdinu Charlese Fostera Kanea symbol ztracené dětské nevinnosti a štěstí; výraz je často spojován s nostalgií a touhou po jednodušších časech – poznámka překladatelky].

Kurtova sestra Kim se narodila o tři roky později, ale Kurt s matkou si už vytvořili pevné pouto. „Nic se nevyrovná prvorozenému dítěti – nic,“ říká Wendy, která se znovu vdala a stále žije ve stejném domě v Aberdeenu se svým manželem a osmiletou dcerou. „Žádné další dítě se tomu ani nepřiblíží. Byla jsem z něj úplně hotová. Každou moji bdělou hodinu jsem se mu věnovala.“

Kurt byl zjevně bystré dítě. „Vzpomínám si, jak jsem volala matce,“ vzpomíná Wendy, „a řekla jsem jí, že mě trochu děsí jeho postřehy, jaké jsem nikdy u malého dítěte neviděla.“

Kurt se začal zajímat o hudbu, když mu byly dva roky, což není překvapivé, protože rodina jeho matky byla velmi muzikální –

Kurt těsně před svými
druhými narozeninami

Wendyin bratr Chuck působil v rokenrolové kapele, její sestra Mari hrála na kytaru a všichni členové rodiny měli nějaké hudební vlohy. O Vánocích všichni zpívali nebo předváděli legrační scénky.

Wendyin strýc si změnil jméno z Delbert Fradenburg na Dale Arden, přestěhoval se do Kalifornie, aby se stal operním baladerem [zpěvák lyrickoepických písní – poznámka překladatelky], a koncem čtyřicátých a začátkem padesátých let dokonce natočil několik desek. Sprátelil se s hercem Bri-

anem Keithem (který později hrál v sitcomu *Family Affair* z šedesátých let) a Jayem Silverheelsem, který hrál Tonta v televizním seriálu *Lone Ranger*. Takže, jak žertuje Wendy, „tahle věc kolem celebrit není v rodině nic nového“.

Strýček Delbert byl skutečným bavičem – koncem dvacátých let se objevil v přelomovém muzikálu Florenze Ziegfelda *Show Boat* a měl sólové vystoupení v jednom z prvních barevných filmů, *King of Jazz*, revue z roku 1930, v níž se také několikrát představil nadějný Bing Crosby. Vydání deníku *Grays Harbour Daily Washingtonian* z 13. června 1930 zmiňuje „dobře známého aberdeenského zpěváka“ a dodává, že „mladistvý příslib, který měl jeho hlas, když před několika lety potěšil publikum Harbouru svým zpěvem, je plně realizován jeho vystoupením v „Králi jazzu.“ Film byl však hrozný propadák a ve skutečnosti přiměl Hollywood, aby na několik let přestal točit muzikály.

Teta Mari dala Kurtovi desky Beatles a Monkees, když mu bylo asi sedm. Zvala Kurta k sobě domů, aby viděl, jak její kapela zkouší. Mari byla venkovská muzikantka, která nahrála i singl, a léta

hrála v barových kapelách v okolí Aberdeenu, občas se objevila sólo v Riviera Steak House a jednou se umístila na druhém místě v místní televizní soutěži talentů s názvem „You Can Be a Star“.

Takže se Kurt seznámí s melodickou, extrémně populární rockovou hudbou ve věku, kdy byl hodně vnímavý; také Beatles ho velmi ovlivnili. A jedním z jeho prvních hudebních hrdinů byl někdo, koho skutečně znal – sestra jeho mámy – někdo, kdo dělal koncerty a dokonce nahrával desky, díky čemuž se takové věci zdály skutečně dosažitelné. Tento hudební hrdina byla shodou okolností žena.

Mari se snažila naučit Kurta hrát na kytaru, ale on neměl trpělivost – ve skutečnosti bylo těžké ho přimět, aby vůbec kvůli něčemu poseděl. Byl diagnostikován jako hyperaktivní.

Jako mnoho dětí této generace i Kurt dostal drogu Ritalin, formu Speedu, která působí proti hyperaktivitě. To ho udrželo vzhůru až do čtyř do rána. Sedativa ho ve škole uspávala. Nakonec zkusili z jeho jídelníčku vyloučit cukr a neblaze proslulé červené barvivo (éčko) a to zafungovalo. Bylo těžké udržet hyperaktivní dítě dál od cukru, protože, jak říká Wendy, „jsou na něm jakoby závislí.“

V roce 1961 americký Úřad pro kontrolu potravin a léčiv (FDA) schválil Ritalin k léčbě hyperaktivních dětí a jeho použití prudce vzrostlo natolik, že v roce 1970 *Washington Post* začal bít na poplach ohledně používání léků na „úpravu chování“ a ke kontrole neukázných dětí, což vyvolalo slyšení v Kongresu. O několik let později, když byl Kurt na základní škole, bylo více než milion amerických dětí diagnostikováno s ADHD a dostaly silné, agresivně prodávané léky, jako je Ritalin. (Existují spekulace, že několik umělých barviv způsobuje u dětí hyperaktivitu, ale FDA nikdy nenašla souvislost.)

Kurtova sestřenice Bev Cobainová, registrovaná zdravotní sestra s osvědčením v oboru psychiatrie a ošetrovatelství v oblasti duševního zdraví, řekla, nicméně že Kurtovi byla ve skutečnosti diagnostikována ADD. U dětí s ADD je mnohem pravděpodobnější, že budou zneužívat drogy a alkohol.

Ale to, že si už nemohl dát nic sladkého, Kurtovi jen sotva zkazilo náladu. „Každý den vstával s takovou radostí, že už je zase ráno,“ říká Wendy. „Byl tak nadšený. Vyběhl ze své ložnice celý vzrušený, že je před ním celý další den, a nemohl se dočkat, až zjistí, co mu přinese.“

„Byl jsem nesmírně šťastný dítě,“ říká Kurt. „Neustále jsem křičel a zpíval. Nevěděl jsem, kdy skončit. Nakonec mě děti zmlátily, protože jsem byl tak nadšený a chtěl si hrát. Bral jsem hru velmi vážně. Byl jsem prostě fakt šťastnej.“

Kurt, první dítě své generace, měl jen z matčiny strany sedm tet a strýců, kteří se hádali o to, kdo ho bude hlídat. Byl zvyklý být středem pozornosti a bavil každého, kdo se chtěl dívat. „Byl to šoumen,“ říká Wendy. „V obchodě se pro jednoho starého pána vrhl na podlahu, protože chtěl, aby mu Kurt zazpíval.“ Jednou z jeho oblíbených desek byla *Alice's Restaurant* od Arla Guthrieho. Často zpíval Guthrieho „Motorcycle Song“: „Chci jen jezdit na motorce / A nechci umřít!“

Asi není třeba zdůrazňovat ironii toho, že Kurt zpívá tuhle poslední větu; zahrnul jsem to sem schválně kvůli temným náznakům, které jsem cítil, když jsem ho poprvé potkal. Toto album Arla Guthrieho, vydané v roce 1967, obsahuje také osmnáctiminutovou skladbu „Alice's Restaurant Massacree“, typickou klasiku kontrakultury šedesátých let. Je zvláštní vědět, že to Kurt znal.

Jeho teta Mari mu dala basový buben, když mu bylo sedm. Kurt si ho připnul a chodil po okolí v loveckém klobouku a v tátových teniskách, tloukl do bubnu a zpíval písně Beatles jako „Hey Jude“ a „Revolution“.

Kurt si byl vždy vědom image, dokonce i v žertu. Jednoho dne jsem dělal telefonický rozhovor s Courtney, a protože jsem věděl, že Kurt je v domě také, požádal jsem ji, jestli by se ho nemohla zeptat, jaké písničky od Beatles zpíval, když byl malý kluk a blaženě tloukl na svůj malý basový bubínek. Zakřičela na něj otázku.

Nastala pauza. Neslyšela jsem, co řekl o pár místností dál, ale Courtney zahulákala zpátky: „NEZPÍVAL JSI ,REVOLUCI ČÍSLO 9'! NEKECEJ!“

Další pauza. „NE, A TAKY JSI NEZPÍVAL ,WHY DON'T WE DO IT IN THE ROAD'!“

Nakonec to z něj dostala. Děláním rozhovorů může být velmi náročné.

Kurt neměl rád, když muži pokukovali po Wendy, velmi atraktivní ženě s blond vlasy a nádherně modrýma očima. Don nikdy nevypadal, že mu to vadí, ale Kurt se vždycky rozzlobil a žárlil – „Mami, ten pán se na tebe kouká!“ říkal. Jednou dokonce vynadal i policistovi.

Už ve věku tří let neměl Kurt policisty v lásce. Když nějakého zahlédl, začal zpívat posměšný popěvek. „Kukuřice na policajty, kukuřice na policajty! Policajti jdou! Tebe zabijou!“ [*Corn on the Cop* – krátký animovaný film; corn on the cop – slovní hříčka na slovo „cop“ – 1) polda a 2) klas; kukuřice na klasu je kulinářský termín pro vařený klas cukrové kukuřice konzumovaný přímo z klasu – poznámka překladatelky] „Pokaždý, když jsem viděl policajta, začal jsem jim to zpívat, ukazoval jsem na ně a říkal jim, že jsou zlí,“ říká Kurt s úsměvem. „Měl jsem s poldama nějaký obrovské problém. Vůbec se mi nelíbili.“ Když byl o pár let starší, plnil Kurt plechovky od soft drinků kamínky a házel je na policejní auta, i když se ve skutečnosti do žádného nikdy netrefil.

V dokumentu z roku 2015 o Kurtovi, *Montage of Heck*, potvrzuje Kurtova sestra Kim tuto malou slovní hříčku, „kukuřice na policajty – na klasu“, a dodává, že její nejstarší vzpomínka – byly jí asi tři roky a Kurtovi asi šest – je, že ji Kurt naváděl, aby ukázala členům místní policie prostředníček.

Zeptal jsem se Kurta, odkud se vzal ten názor, že jsou policajti zlí. „Byl to jen takovej špatnej vnitřní pocit,“ řekl. „Vypadali fakt výhrůžně. Opravdu jsem zbožňoval televizní seriál *SWAT* [*SWAT*, special weapons and tactics, je policejní taktická jednotka – poznámka překladatelky] a to byli policajti. Ale důvod, proč se mi líbili, byl, že měli M16.“ Jeho fascinace zbraněmi tedy také začala poměrně brzy.

To byla rovněž doba, kdy se Kurt nějak naučil, jak ukázat prostředníček osvědčeným způsobem. Zatímco jeho matka jezdila po městě za pochůzkami, on seděl na zadním sedadle auta a ukazoval prostředníček každému, koho míjeli.

Když byl Kurt ve druhé třídě, někdo si všiml, jak dobře umí kreslit. „Po chvíli,“ říká Wendy, „mu to začali cpát horem dolem. Každý dárek byl štětec nebo stojan. Málem jsme to v něm ubili.“

Všichni považovali Kurtovy kresby a malby za skvělé. Kromě něj. „Nikdy ho malování nebavilo,“ říká Wendy. „Nikdy s tím nebyl spokojený, tak jako jsou typičtí umělci.“ Jednoho dne kolem Halloweenu přišel Kurt domů s kopií školních novin. Na obálce byla kresba, kterou Kurt namaloval, což byla obvykle pocta vyhrazená dětem, které byly alespoň v páté třídě. Kurt z toho byl opravdu rozzlobený, když se vrátil domů, protože si myslel, že se mu ten

obrázek nepovedl. „Jeho přístup k dospělým se kvůli tomu změnil,“ říká Wendy. „Všichni mu říkali, jak moc se jim líbí, jak kreslí, ale on to viděl hodně kriticky.“

Další prorocká historka. Jednou z věcí, která Kurta vždycky hluboce zranila, bylo, když kapela zahrála špatný koncert a lidem se to i tak líbilo. Pro něj to znamenalo, že hudbě ve skutečnosti nevěnovali pozornost a že se o hudbu nezajímali tak hluboce jako on. Lidé si samozřejmě myslí, že to je to, co chce umělec slyšet: „Hej, člověče, to bylo úžasný!“ Ale muzikanti moc dobře vědí, kdy odehráli špatnou show. A nikdo je nepřesvědčí o opaku.

Až do třetí třídy chtěl být Kurt rockovou hvězdou – přehrával desky Beatles a dělal pantomimu se svou malou plastovou kytarou. Pak chtěl být dlouho kaskadérem. „Rád jsem si hrál venku, chytal hady, skákal na kole ze střechy,“ vzpomíná. „Evel Knievel byl můj jediný idol.“ [Evel Knievel – americký kaskadér a bavič. – poznámka překladatelky] Jednou vzal z domu všechno ložní prádlo a polštáře, položil je na verandu a skočil na ně ze střechy; jindy vzal kus kovu, přilepil si ho lepicí páskou k hrudi, připevnil na něj hromadu petard a zapálil je.

Rané sny být rockovou hvězdou a fantazie o kaskadérství se střetávají, když sledujete Kurta, jak se na konci tolika vystoupení vrhá do bicích, což ukazuje, že hudba může být doslova jako droga. Intenzivní pocity, blízkost nebezpečí, potenciální sebezničení, braní hry velmi vážně, osvobození od bolesti, to vše tam je už od začátku.

Občas Kurt navštěvoval strýčka Chucka, Wendyina bratra, který hrál v kapele. Chuck si do sklepního studia postavil reproduktory, které byly tak velké, že je nemohl dostat z místnosti. Poslal Kurta dolů, dal mu mikrofon a nahrával ho na kazetu.

Wendy má stále kazetu, kterou natočil, když mu byly asi čtyři roky. Kurt nejdřív samozřejmě zpívá a pak, když si myslí, že ho nikdo neposlouchá, začne říkat neslušná slova. „Kaky-taky.“ říká, „*Kakáanky!*“

Don a Wendy opatřili Kurtovi malou bicí soupravu Mickey Mouse. „Tak trochu jsem na něj s těmi bubny tlačila, protože jsem sama chtěla být bubenicí,“ přiznává Wendy. „Ale moje matka si myslěla, že je to naprosto neženské, takže mě nikdy nenechala hrát.“ Kurta nebylo třeba tlačit – jakmile se dokázal posadit a držet věci,

bouchal do hrnců a pánví. Každý den po škole mlátil do své bicí soupravy Mickey Mouse, dokud se nerozbila.

Ačkoliv nebyl v nejlepší části Aberdeenu – ve skutečnosti je tato čtvrt docela zanedbaná – dům rodiny Cobainů byl vždycky nejhezčí z bloku. Don ho udržoval v prvotřídním stavu, natáhl koberce od zdi ke zdi, postavil krb z falešných cihel, udělal obložení z imitace dřeva. „Byla to bílá lůza vydávající se za střední třídu,“ říká Kurt o své výchově.

Wendy pocházela z rodiny, která nebyla zámožná, ale její matka se vždycky postarala, aby děti vypadaly, že rodina má mnohem víc peněz, než skutečně měla. Wendy na tom byla podobně. Každé ráno pilně načechrávala svému synovi vlasy kvůli vzhledu, jen aby vypadal jako Shaun Cassidy [americký zpěvák, herec, spisovatel a producent s velice uhlazeným účesem – poznámka překladatelky]. Dávala pozor, aby si vyčistil zuby, oblékala ho do nejhezčích šatů, jaké si mohli dovolit, a nechala ho plahočit se do školy v tehdy módních pohorkách. Dokonce přiměla Kurta nosit svetr, protože se jí v něm líbil, i když byl na něj alergický. „Obě moje děti byly pravděpodobně nejlépe oblečené děti v Aberdeenu,“ říká Wendy. „Postarala jsem se o to.“

Wendy se snažila držet své děti dál od toho, co nazývá „určitými přáteli z určitých prostředí, kteří žili v určitých situacích“. Kurt říká, že mu v podstatě řekla, aby se držel dál od chudých dětí. „Máma si myslela, že jsem lepší než ty děti, a tak jsem si z nich občas dělal srandu – z těch šupáckejch, špinavejch dětí,“ říká Kurt. „Jen si pamatuju, že tam bylo pár dětí, který pořád smrděly jako chcanky a já jsem je šikanoval a rval se s nima. Ve čtvrtý třídě jsem si ale uvědomil, že tyhle děcka jsou pravděpodobně víc cool než děti z vyšší společenské vrstvy, více při zemi, včetně tý špíny.“ Později se Kurtovy nemyté vlasy, zanedbané strniště a potrhaný šatník staly světově proslulými obchodními značkami.

Wendy velmi záleželo na vzhledu. Když jsem poprvé vyrazil do Aberdeenu, abych si s ní promluvil, nikdo mi neotevřel, i když jsme měli v plánu si promluvit. Usoudil jsem, že nikdo není doma, tak jsem šel do města a coudal jsem se asi hodinu. Pak jsem se vrátil a ona otevřela dveře. Později jsem se jí zeptal, proč tam ve stanovený čas nebyla. Přiznala, že tam *byla* – jen se ještě nestihla nalíčit.

„Obě moje děti byly pravděpodobně nejlépe oblečené děti v Aberdeenu.“ ... „Postarala jsem se o to.“ Jak řekl Kurt, bylo to součástí „bílě lůzy, co vydává se za střední třídu“. Později se proti tomu vzbouřil vytahanými svetry, teniskami počmáranými fixkou, roztrhanými džínami (tehdy v podstatě naprosto, originální novinka), rozčuchanými a nemytými vlasy, strništěm a tak dále. A navzdory tomu všemu Kurtovi svým způsobem záleželo na vzhledu stejně jako jeho matce: ano, byl zanedbaný, ale byl *pečlivě* zanedbaný.

Kurt začal chodit na hodiny bubnování ve třetí třídě. „Kam si až pamatuju, jako malej kluk,“ říká Kurt, „jsem chtěl bejt Ringo Starr. Ale chtěl jsem bejt taky John Lennon a hrát na bicí.“ Kurt hrál ve školní kapele na základní škole, i když se nikdy nenaučil číst noty – jen čekal, až se dítě před ním naučí písničku, a on pak napodobí, co dělá.

O Vánocích roku 1974 Kurtovi – tehdy mu bylo sedm let – došlo, že ho jeho matka vnímá jako poněkud problémové dítě. „Jediný, co jsem ten rok opravdu chtěl, byla pětidolarová pistole jako měli ve *Starsky & Hutch*,“ říká Kurt. „Místo toho jsem dostal kus uhlí.“ [Starsky & Hutch, legendární americký akční televizní seriál – poznámka překladatelky]

Bez ohledu na to, zda se to skutečně stalo, je to příklad přístupu „přísné lásky“ k výchově problémových dětí, který byl tehdy v módě. V každém případě je to drobný výmluvný příběh, zejména proto, že zahrnuje zbraň.

Kurt říká, že používal obě ruce stejně dobře, ale jeho otec se ho snažil přinutit, aby používal hlavně pravou ruku, protože se obával, že Kurt bude mít později v životě jako levák problémy. Stejně se z něj levák stal.

Kurta většinu života sužovaly různé zdravotní problémy. Kromě hyperaktivity vždy trpěl chronickou bronchitidou. V osmé třídě byl Kurtovi diagnostikován menší případ skoliózy neboli zakřivení páteře. Jak plynul čas, váha jeho kytary ve skutečnosti zakřivení zhoršila. Kdyby byl pravoruký, říká, problém by to vyřešilo.

V roce 1975, když bylo Kurtovi osm, se jeho rodiče rozvedli. Wendy říká, že se s Donem rozvedla, protože prostě nebyl moc doma – pořád byl pryč a hrál basketbal nebo baseball, trénoval

týmy nebo dělal sudího. Zpětně přemýšlí, jestli ho někdy opravdu milovala. Don se proti rozvodu nekompromisně postavil. Wendy i Don přiznávají, že děti byly později zneužity ve válce mezi rodiči.

Kurt nesl rozvod a jeho následky velmi těžce. „Úplně mu to zničilo život,“ říká Wendy. „Hrozně se změnil. Myslím, že se začal stydět. A najednou z něj byl introvert – prostě všechno držel uvnitř. A stal se z něj opravdu plachý kluk.“

„Myslím, že *pořád ještě trpí*,“ dodává.

Měla pravdu. I když později zpíval „Ten proslulej / Legendární rozvod je taková otrava“, byl to falešný protest – rozvod jeho rodičů byl zlomovým bodem v Kurtově životě, jak někdy sám přiznával.

„Místo radostného, společenského a bezstarostného dítěte, kterým Kurt kdysi býval, začal být opravdu zasmušilý,“ říká Wendy, „tak nějak našťvaný a pořád se jen mračil a všechno zesměšňoval.“ Kurt si na zeď ve své ložnici napsal: „Nenávidím mámu, nenávidím tátu, táta nenávidí mámu, máma tátu, a to tě prostě donutí, že musíš bejt smutnej.“ Kousek nad tím nakreslil kariatury Wendy a Dona spolu se slovy „Táta je podrazák“ a „Máma je podrazák“. A pod tím nakreslil mozek s velkým otazníkem. Kresby jsou tam dodnes, spolu s některými důmyslnými logy, které nakreslil pro kapely Led Zeppelin a Iron Maiden. (Popírá, že je udělal, ale sestry to potvrzují.)

Kurt, jako spousta dětí své generace a vlastně každý, kdo kdy byl v Nirvaně (kromě jednoho jejího člena), pocházel z rozvráceného domova. Míra rozvodovosti prudce vzrostla v polovině sedmdesátých let a za deset let se více než zdvojnásobila. Děti z těchto rozpadlých manželství nemusely čelit světové válce nebo depresi. Prostě jenom neměly rodinu. Následkem toho se všechny jejich bitvy odehrávaly niterně.

Kurt říká, že to bylo, jako by v něm zhaslo světlo, světlo, které se od té doby snaží znovu zažehnout. „Jen si pamatuju, že jsem najednou nebyl stejnej člověk, měl jsem pocit, že už si nic nezasloužím,“ říká. „Měl jsem pocit, že nemám právo kamarádit se s jinejma dětma, protože ony měly rodiče a já už ne.“

Je důležité si uvědomit, že ta náhlá sláva potkala někoho s nízkým sebevědomím. A protože jsem i já prošel podobnou změnou, když se moji rodiče rozvedli, a protože každá biografie je do jisté míry i auto-

biografií, vědomě jsem se zaměřil na dopad rozvodu Kurtových rodičů. Shodou okolností to bylo velmi aktuální.

Zatímco rozvodovost ve Spojených státech stoupala, ve stojatých vodách Aberdeenu to byla stále poměrně vzácná věc podle Kurtovy sestry Kim v dokumentu *Montage of Heck*. Takže kvůli tomu se Kurt nejspíš cítil opravdu podivně.

Děti po rozvodu často pociťují hanbu: jejich rodina je zpackaná a odlišná od rodin většiny ostatních lidí a je to něco, co chtějí skrývat. „Vzpomínám si, že jsem se z nějakýho důvodu styděl,“ řekl Kurt skvělému britskému hudebnímu novináři Jonu Savageovi v roce 1993. „Za své rodiče jsem se styděl. ... Už jsem nedokázal stát tváří v tvář něktejším svejším kamarádům ve škole, protože jsem zoufale chtěl mít normální typickou rodinu: matku, otce. Chtěl jsem takovou tu jistotu. Kvůli tomu jsem na své rodiče na několik let zanevřel.“

Stud, jak uvidíme, se stane opakujícím se aspektem Kurtova života a jeho umění.

„Byl jsem naštvanej na rodiče, že nedokázali vyřešit ty svoje problémy,“ pokračuje. „Většinu svého dětství, po rozvodu, jsem se za své rodiče tak trochu styděl.“

Kurt se ovšem začal cítit jako outsider už před rozvodem. „S tátou jsem neměl nic společnýho,“ říká Kurt. „Chtěl, abych se věnoval sportu, a já jsem sport nenáviděl a byl jsem umělecky zaměřenej a on takový věci prostě neoceníl, takže jsem se vždycky tak nějak styděl. Nemohl jsem pochopit, jak můžu bejt produktem svezích rodičů, protože oni nebyli umělci a já jo. Měl jsem rád hudbu a oni ne. Podvědomě jsem si možná myslel, že jsem adoptovanej – od té epizody *The Partridge Family*, kdy si Danny myslel, že je adoptovanej. Opravdu jsem tomu rozuměl.“ [*Partridgeovic rodinka*, americký hudební sitcom seriál, který sledoval kariéru kapely vytvořené titulní rodinou – poznámka překladatelky]

Je nesmírně důležité si uvědomit, jak obrovský dopad měl seriál *The Partridge Family* pro děti určité generace. Na jedné straně to byl v podstatě jen zdravý sitcom o rodině, která byla shodou okolností také hudební popovou skupinou. Ale roky před MTV to byla také jedna z mála příležitostí vidět rockovou hudbu zobrazovanou v televizi, navíc v hlavním vysílacím čase. A to bylo v předpunkové éře, kdy byly rockové hvězdy cosi jako příslušníci královské rodiny z jiného světa –

naproti tomu obyčejné předměstské prostředí *The Partridge Family* dávalo vzniknout (byť iluzornímu) pocitu, že život úspěšného profesionálního rockového hudebníka je nějak dosažitelný.

Kurt pravděpodobně souzněl s postavou Dannyho, protože Danny byl moula kapely – náladový, zrzavý vtipálek, který byl tak odcizený, jak jen dítě může být v nadýchaném rodinném sitcomu ze sedmdesátých let. Později si Kurt jistě uvědomil, že stejně jako Leif Garrett byl Danny Bonaduce dětskou hvězdou, která se pokazila. Matka z *The Partridge Family*, Shirley Jonesová, ve svých pamětech napsala, že „Danny byl divoké dítě, které přišlo z nešťastného domova. Už v jedenácti začal kouřit.“ Později v životě Bonaduce přiznal problémy se zneužíváním návykových látek; byl několikrát zatčen za drogy a dokonce i odsouzen za zbití a oloupení crossdressingového prostituta v roce 1990.

Už dříve Kurt prozradil svou fantazii, že je ve skutečnosti mimozemšťan; teď říkal, že si myslel, že by mohl být adoptovaný. Jinými slovy, cítil se odcizený svým rodičům. Kurtův otec byl například sportovní fanda, bez uměleckých sklonnů a asi nebyl právě citlivý – jinými slovy pravý opak svého syna.

Kurtova kreativita a inteligence – a brzké zjištění, že je umělec – tento problém ještě prohloubily. „Do svých deseti nebo jedenácti jsem si nemyslel, že jsem jinej než ostatní děcka ve škole,“ říká. „Začal jsem si uvědomovat, že mě baví kreslení a poslech hudby víc než ostatní. Líbilo se mi to víc a víc a já si toho rozdílu začal všímat. Takže když mi bylo dvanáct, úplně jsem se stáhl do sebe.“ Přesvědčen, že nikdy nenajde nikoho, kdo by se mu mohl podobat, se prostě přestal snažit najít si přátele.

„Tohle město – kdyby byl Kurt kdekoliv jinde, byl by v pohodě,“ říká Wendy. „Ale tohle město je přesně jako Peyton Place. Všichni každého sledují a hodnotí a mají své malé šuplíčky, ve kterých všichni rádi zůstávají, a on takový prostě nebyl.“

Peyton Place byl populární rodinný seriál z šedesátých let, který se odehrával v klaustrofobně malém městě; seriál vyprodukoval spoustu hvězd, mimo jiné i Miu Farrowou a Ryana O’Neala.

Kurt žil po rozvodu rok se svou matkou. Nerozuměl si s jejím novým přítelem, kterému říkal „odporný násilník“, a Wendy Kurtovu antipatii zpočátku připisovala pouhé žárlivosti. O pět let později si uvědomila, že její přítel je tak „trochu cvok“ – ve skutečnosti

paranoidní schizofrenik. Kurt byl extrémně nešťastný a vztek si vybíjel na všech od Wendy až po paní na hlídání, před kterými obvykle zamykal dům. Wendy už ho nedokázala zvládat, a tak ho poslala žít s Donem do jeho obytného přívěsu v Montesanu, menší dřevorubecké komunitě asi dvacet mil východně od Aberdeenu.

Donův přívěs nebyl mobilní dům, ale prefabrikované obydlí, které se po částech odtáhne kamionem na parkoviště přívěsů a tam se smontuje. „Nebyl to jeden z těch luxusnějších – takových těch dvojnásobně širokejších, ve kterých bydlela *bohatá* bílá lůza,“ říká Kurt.

Zpočátku to bylo skvělé. Don koupil Kurtovi minikolo a dělali spolu věci jako víkendové vyjížd'ky na pláž nebo jezdili kempovat. „Měl všechno,“ říká Don. „Byl za vodou. Měl celej barák pro sebe, měl kolo, mohl se zabíjet, čím chtěl, pořád jsme něco dělali. Ale když přijdou další dvě děti a nová matka...“

Don jednou bez rozmýšlení řekl Kurtovi, že se už nikdy neožení, avšak brzy na to se v únoru 1978 znovu oženil. Jeho nová manželka si s sebou přivedla dvě děti a všichni se přestěhovali do řádného domu v Montesanu. Kurt si se svou novou rodinou vůbec nerozuměl, obzvlášť s novou nevlastní matkou. „Až dodnes jsem se nesetkal s falešnější ženskou,“ říká o ní. „Je to jedna z nejmilejších osob,“ protestuje Don. „Chovala se k němu bezvadně, vyzkoušela všechno, sehnala mu práci a snažila se to všechno vydržet, ale prostě to podělalo celou rodinu, jen to, jak se choval, a věci, které dělal – a nedělal.“

Vyzpovídal jsem Dona Cobaina po telefonu. Měl prostě smůlu. Kurt chtěl být pouze se svou mámou, která ho odmítla, a nenáviděl svého otce, i když to byl právě on, kdo se ho ujal. A Don nebyl, jak on sám uznal, emocionálně vybaven, aby se s čímkoliv z toho vypořádal. Mnoho mužů jeho generace nebylo příliš citově důvtipných; je to součástí toho, proti čemu se Kurt bouřil, i když se někdy sám choval dost špatně. O několik let později byl Don snadným terčem pro Kurta, který měl v té době obrovský megafon a miliony přívrženců, zatímco Don byl jen pracující chlap na venkově ve státě Washington. Rád bych byl Donovi projevil větší účast.

Kurt chodil za školu a odmítal dělat domácí práce. Don říká, že se ani neukázal v restauraci, kde mu Don zařídil práci odklí-

zení nádobí ze stolů. Zasedl si na svého mladšího nevlastního bratra a ani nevlastní sestru neměl moc rád – i když byla o čtyři roky mladší než Kurt, dali jí na starost hlídání Kurta, když šli rodiče ven.

Pak si všiml, že jeho otec začal kupovat pro nevlastní sestru a bratra spoustu hraček. Zatímco on se skrýval ve své sklepní místnosti, oni si vyšli do nákupního centra a vrátili se s nákladákem značky Starhorse nebo Tonka.

„Snažil jsem se udělat všechno pro to, aby se cítil vítanej, aby byl součástí rodiny a tak,“ říká Don, který tvrdí, že Kurta dostal do zákonné péče jen proto, aby se Kurt cítil více součástí rodiny. „Ale on tam prostě nechtěl bejt a chtěl bejt se svou matkou a ta ho nechtěla. No a nakonec ona je ta dobrá a já ten zlej.“

Don Cobain

Může však za tím být něco víc.

„Někdy jsem emocionální, ale jindy nejsem a prostě jen někdy nevím, jak se vyjádřit,“ přiznává Don. „Někdy ty moje chytračinky zraňují city lidí. Nechci ranit něčí city, ale myslím, že nevím, že to dělám.“ Možná se něco takového stalo i s Kurtem. „Možná,“ říká Don. „Rozhodně.“

Je to podivné, ale zdá se, že Don má nefalšovanou amnézii na léta s Kurtem. Ačkoliv dnes působí jako milý a jednoduchý muž, napětí z rozvodu možná vyneslo na povrch jeho temnější stránky. „Vládl jsem pevnou rukou?“ říká Don. „Dobrá, moje žena říká, že jo. Nejspíš vybuchnu dřív, než si něco rozmyslím. A zraňuju city lidí. Ale já se přes to brzy přenesu a zapomenu na to, zatímco ostatní ne. Jo, můj táta, zbil mě páskem a tak, udělal mi monokla a tak, ale já, no nevím, já Kurta plácnul páskem, to jo.“

V *Montage of Heck* Kim Cobainová vzpomíná na dobu, kdy Kurt zapomněl nakrmit psa a Don mu dal na rok zaracha, což zahrnovalo i to, že se během té doby nemohl dívat na televizi. Takže když se Don, jeho žena a jeho nová rodina po večeři dívali na televizi, Kurt musel nahoru do svého pokoje. Celý rok.

„Všechno, co Kurt dělal, bylo cílené proti Donovi,“ říká Wendy. „Když hrál špatně v baseballovém zápase, byl [Don] po tom zápase rozrušený do té míry, že Kurta jen ponižoval. Nikdy nedovolil, aby byl Kurt malým dítětem. Chtěl, aby byl malý dospělý a dokonale vychovaný, aby nikdy nedělal nic špatně. Vyčítal to Kurtovi a nazýval ho blbečkem. On se opravdu rychle rozčilil a – prásk, rána přes hlavu. Moje máma říká, že si pamatuje dobu, kdy Kurta skutečně přehodil přes celý pokoj, když mu bylo šest.“ Don říká, že si nic z toho nepamatuje.

„Říká se tomu ‚popření‘,“ vysvětluje Wendy. Po rozvodu začal Don pracovat jako kontrolor přejímky zboží u dřevorubecké společnosti Mayr Brothers. „V podstatě,“ říká Kurt, „celý den jen chodil a počítal klády.“

„Jeho představa o společně stráveném času otce a syna byla vzít mě do práce v sobotu a v neděli,“ pokračuje Kurt. „Seděl jsem v jeho kanceláři a on zatím někde počítal dříví. Fakt ohromně vzrušující víkend.“ V otcově kanceláři Kurt kreslil obrázky a dělal nezbedné telefonáty. Někdy vyšel do skladiště a hrál si na hromadách stavebního dřeva. Po všem tom vzrušení nasedl do tátovy dodávky a poslouchal na vestavěném kazetáku album *News of the World* od skupiny Queen znovu a znovu. Někdy poslouchal tak dlouho, až vybil baterii a pak museli najít někoho, kdo jim pomohl nastartovat motor.

Později v životě Kurt vytrvale obhajoval punk rock, ale je důležité si uvědomit, že vyrostl na hudbě, jako je Queen. V té době a na tom místě prostě nebylo nic jiného k poslechu. Legrační na tom je, že Queen byli ve skutečnosti formující pro spoustu punkových hudebníků: poslechněte si zuřivou skladbu „Sheer Heart Attack“ z *News of the World* z roku 1977, přesně to album, které Kurt tak vytrvale poslouchal.

Během mého výzkumu pro *Our Band Could Be Your Life* mi Ian MacKaye z kapely Fugazi řekl, že Queen měli velký dopad na jeho velmi vlivnou, velmi radikální a zcela undergroundovou kapelu. Jedním z důvodů, proč členové Fugazi milovali Queen, bylo, že „naservírovali své rify na podnose“. Jinými slovy, nevylepšovali rify spoustou efektních věcí. To udělali Fugazi a také Nirvana.

Don na střední škole běhal s davem sportovců, ale ve sportu nikdy ne vynikal, možná proto, že byl na svůj věk malý. Donův otec

měl velká očekávání, ale Don prostě nemohl soutěžit. Někteří věří, že to je důvod, proč Don nutil do sportu Kurta.

Don přiměl Kurta, aby se přihlásil do juniorského zápasnického týmu. Kurt nenáviděl vysilující tréninky a co bylo ještě horší, musel se sportovci chodit ven. „Nenáviděl jsem to – každou vteřinu,“ říká Kurt. „Prostě jsem to kurva nenáviděl.“ Přišel domů večer z tréninku, „a tam bylo hnusné, scvrklé, suché žrádlo, které moje nevlastní máma vařila s takovou láskou a péčí a leželo tam od večere a čekalo na mírném ohni a všechno bylo totálně vysušený a hnusný. Horší kuchařku jsem neviděl.“

Přesto Kurt říká, že se mu při zápasení dařilo docela dobře, v podstatě proto, že si mohl na matraci vybit vztek. Nicméně v den velkého mistrovského zápasu se Kurt rozhodl otci všechno vrátit. On a jeho soupeř vstoupili na žíněnku a zaujali pozici, zatímco Don seděl na tribuně a fandil synovi. „Byl jsem na kolenou, podíval jsem se na tátu, usmál jsem se a čekal jsem, až se ozve píšťalka,“ říká Kurt, „jen jsem mu zíral přímo do obličeje a pak jsem se okamžitě zvedl – složil jsem ruce dohromady a čekal, až mě ten druhý kluk sejme. Měli jste vidět jeho výraz. Vlastně odešel v polovině zápasu, protože jsem to udělal čtyřikrát za sebou.“ Don si tu epizodu opět nepamatuje, ale Kurt říká, že incident vyústil v jeden z případů, kdy se musel odstěhovat a žít s tetou a strýcem.

Tento příběh teď zní jako fantazie o pomstě, příběh, ve kterém Kurt chtěl mytologizovat sám sebe na úkor protivníka.

Kytara byla dalším důvodem, proč musel Kurt opustit Donův dům. Kurtův strýc Chuck Fradenburg (bratr Wendy) daroval Kurtovi ke čtrnáctým narozeninám použitou japonskou elektrickou kytaru. V šedesátých letech hrál strýček Chuck na bicí v místní kapele Beachcombers a nyní hrál v kapele s Kurtovým učitelem kytary Warrenem Maso-nem. Kurt se začal mnohem více zajímat o hraní na kytaru než o domácí úkoly, a tak Don hodiny hudby zarazil. A Kurt se odstěhoval. Nakonec se přestěhoval k rodině Jesseho Reeda; Reedův otec, Dave, byl zpěvák-saxofonista z ... Beachcombers.

Don také jednou vzal Kurta na lov, ale jakmile se dostali do lesa, Kurt odmítl vyrazit s loveckou skupinou. Celý den, od úsvitu do soumraku, strávil v nákladáku. „Teď, když se na to dívám zpětně,“ říká Kurt, „vím, že jsem měl pocit, že zabíjení zvířat je špatný,

zvlášť když je to jen pro zábavu. V tu chvíli jsem tomu nerozuměl. Věděl jsem jen, že tam nechci být.“

Mezitím začal Kurt objevovat další druhy rockové hudby vedle Beatles a Monkees. Don začal mít docela slušně rozsáhlou kolekci desek poté, co ho někdo přemluvil, aby se stal členem Columbia House, klubu desek a audio pásků. Každý měsíc přicházely poštou nahrávky kapel jako Aerosmith, Led Zeppelin, Black Sabbath a Kiss. Don se nikdy nedostal k tomu, aby balíčky otevřel, ale po několika měsících to udělal Kurt.

Columbia House, klub desek a kazet býval docela významným fenoménem. Zaregistrovali jste se a získali spoustu nahrávek dle svého výběru za absurdně nízký poplatek, například 1,97 dolarů – ale pak jste si museli koupit sadu dalších desek za obvyklé ceny. Bylo to požehnáním pro lidi v odlehlých místech, jako je Aberdeen, kde nebyly obchody s deskami, obzvlášť ne ty, které by měly skvělé věci jako Black Sabbath.

Kurt se začal stýkat s partou týpků, kteří nosili havajské náhrdelníky z mušlí, ve vlasech nosili peří a oblékali trička Kiss. „Byli o moc starší než já – museli být na střední,“ říká Kurt. „Kouřili marjáнку a já jsem si myslel, že jsou lepší než moji podivínští kamarádi ze čtvrtý třídy, kteří sledovali *Happy Days*. [americký sitcom, který prezentoval idealizovaný život ve Spojených státech na přelomu padesátých a šedesátých let – poznámka překladatelky] Nechal jsem je přijít ke mně domů, kde mi snědli večeři, jen abych měl kamarády.“ Tihle huliči si brzy všimli Donovy úžasné sbírky desek a tlačili na Kurta, aby desky přehrál. „Když mě nasměrovali na tuhle hudbu,“ říká Kurt, „začal jsem se proměňovat v malé zhu-lené dítě.“

„Nikdy nedal nic najevo a neřekl nic, dokonce ani když byl malej, o tom, co ho vlastně trápí nebo co chce,“ říká Don. „Je jako já – nic neříkej a možná to zmizí nebo tak něco. A hlavně nic nevy-světluj. Prostě to všechno tutlaš v sobě a ono to pak vyjde všechno najednou.“

V tomhle měl Don pravdu. Kurt byl často velmi nemluvný, jak po-znamenávám na jiném místě této knihy, a nevyjadřoval se; pasivně agresivně očekával, že druhá osoba vytuší jeho pocity. Ale když se Kurt rozzlobil, bylo to jako když vybuchne sopka. Byl jsem v domě, když

se on a Courtney pohádali, a z Kurtova řevu se doslova třásla okna. (A stejně tak i z řevu Courtney.) Ve většině jiných případů však představovali sladce zamilovaný pár. Neodolám přirovnání k dynamickým dramaticky hlasitým a měkce tichým kontrastům, které jsou typické pro hudbu Nirvany.

„Oženil se a pak už jsem byl tou poslední věcí na jeho seznamu,“ říká Kurt. „Prostě nade mnou zlomil hůl, protože byl přesvědčen, že mi máma vymyla mozek. To je fakt ubohost tímto definovat vlastního syna.“

„Opravdu si o svém otci nemyslím, že je to macho vůl,“ říká Kurt. „Není ani z poloviny tak příšernej jako mnoho otců, které jsem poznal.“ O čem je tedy Kurtův spor s otcem? „Ani nevím,“ přiznává. „Přál bych si, abych si pamatoval víc. Nikdy jsem neměl pocit, že bych skutečně měl otce. Nikdy jsem neměl otce, s nímž bych mohl věci sdílet.“

Nakonec se ani Don nedokázal vypořádat se svým synem, takže Kurt procoural celou rodinou a nakonec žil se třemi různými tetami a strýci a také se svými prarodiči z otcovy strany. Nejméně dvakrát ročně se stěhoval mezi Montesanem a Aberdeenem a stejně často měnil i střední školy.

Wendy věděla, že by si Kurta měla vzít zpátky, ale procházela vlastními traumaty – konečně se zbavila paranoidního schizofrenika, který ji psychicky i fyzicky týral, dokonce jednou skončila na pohotovosti. Mezitím přišla o práci a požádala svého bratra Chucka, hudebníka, aby se o Kurta staral.

Ke Kurtovým čtrnáctým narozeninám mu Chuck řekl, že může mít buď kolo, nebo kytaru. Kurt si vybral kytaru, použitou elektrickou, která sotva hrála, a omláčený malý desetiwattový zesilovač. „Myslím, že to ani nebyla Harmony,“ říká Kurt o kytaře. „Myslím, že to byl Sears.“ Zahodil bicí a chodil na lekce kytary asi týden, dost dlouho na to, aby se naučil hrát „Back in Black“ od AC/DC. „To jsou v podstatě akordy ‚Louie, Louie‘,“ říká Kurt, „a to je všechno, co potřebujete vědět.“ Potom začal psát vlastní písně. Jeho učitel hry na kytaru, Warren Mason (který hrál v kapele s Chuckem), si na Kurta vzpomíná jako na „tiché, miloucké dítě“. Kurt to vehementně popírá, ale Mason říká, že se opravdu chtěl naučit hrát „Stairway to Heaven“.

„Smells Like Teen Spirit“ je samozřejmě také založeno na postupu akordů „Louie, Louie“.

Mám tendenci věřit Warrenu Masonovi, že se Kurt chtěl naučit „Stairway to Heaven“. Koneckonců, Kurt byl tak nadšený z Led Zeppelin, že si jejich jméno napsal na zeď své ložnice. Pravděpodobně tuhle historku popřel nejen proto, že Led Zeppelin byli metal, a tudíž ne cool, ale i proto, že se „Stairway to Heaven“ od té doby hrálo tak masivně, že se ze skladby stalo klišé. A pak, těsně před těmito rozhovory, píseň dostala roli ve filmu *Wayne's World* (1992), kde se Wayne zastaví v obchodě s hudebninami a začne zkoušet kytaru. Stačí mu zahrát pár not, než ho prodavač zastaví a rozhořčeně ukáže na nápis na zdi: „NO STAIRWAY TO HEAVEN“.

Kurtovi připadal Aberdeen odstrašující. Ve srovnání s Montesanelem byl Aberdeen velké město. „Jen jsem si myslel, že tyhle děcka jsou vyšší kasta lidí a nezasloužil jsem si být v jejich partě,“ říká.

Ve třídě četl knihy od S. E. Hintonové jako *Rumble Fish* a *The Outsiders* a vyhýbal se hovoru s ostatními. Říká, že si ten rok nenašel jediného kamaráda. Místo toho se každý den vracel domů a hrál na kytaru, dokud nebyl čas jít spát. Už věděl, jak hrát „Back in Black“ a přišel na několik dalších coververzí – „My Best Friend's Girl“, „Louie, Louie“ a „Another One Bites the Dust“ od skupiny Queen.

S. E. Hintonová v podstatě vynalezla žánr románu pro mladé dospělé s *The Outsiders* (1967), knihou, která je od té doby základem americké literatury o dospívání. *The Outsiders* zůstává i dnes kontroverzní četbou: na některých školách je román součástí osnov pro střední školy, zatímco jiné jej zakázaly kvůli popisování vulgarit, alkoholu, kouření a pití nezletilých, smrtícího násilí gangů a obecné kriminality mladistvých – a možná také kvůli zobrazení nepřikrášlené doslovné třídní války. Kurt měl jistě vztah k citlivému, vyvrženému hrdinovi knihy, který čte poezii, a je snadné vidět, jak ho *The Outsiders* i následující kniha Hintonové *Rumble Fish* (1975), další stálice americké kultury mládeže, připravily na jeden z jeho oblíbených filmů *Over the Edge* [Na hraně].

Zapamatujte si skladbu „My Best Friend's Girl“ [„Dívka mého nejlepšího přítele“]: dojde na ni později.

Začátkem roku 1980, když bylo Kurtovi dvanáct, viděl se svým kamarádem Brendanem kapelu B-52 v televizním pořadu *Saturday Night Live* [proslulá americká noční komediální televizní show – poznámka překladatelky]. Nakazila je nová vlna a Brendan přiměl své rodiče, aby mu koupili kostkované Vans. Kurtův táta si to nemohl dovolit, a tak si Kurt šachovnicový vzor na své běžné tenisky aspoň nakreslil.

B-52 se nikdy netěšili takové prestiži nebo tajemnosti svých současníků, jako byly skupiny Talking Heads nebo Blondie, ale je nutné zdůraznit, jak vlivní B-52 byli. Jejich hudba byla hudebním ekvivalentem sekáče: odhozená kultura poskládaná z útržků Motownu, garážového rocku, filmové hudby šedesátých let, nových nahrávek, Yoko Ono a surfového rocku, všeho toho, co bylo na konci sedmdesátých let už dost pasé. B-52 zněli jako nikdo jiný – což mělo samo o sobě obrovský dopad, protože to otevřelo cestu k novému druhu hudby, který nahradí paradigma klasického rocku. Byla to hudba od outsiderů, pro outsidery a o outsiderech – jak Fred Schneider z kapely hulákal v „There’s a Moon in the Sky (Called the Moon)“, „Pokud jsi v jiném časoprostoru, nemusíš se cítit mimo / Protože jsou tisíce dalších, / takových jako jsi ty.“

Je příznačné, že hudba byla extrémně jednoduchá – zdálo se, že by ji mohl hrát každý, i když to bylo ve skutečnosti klamné – a jeden ze zpěváků ani nezpíval; jen tak nějak hulákal!

Epizoda *Saturday Night Live* z 26. ledna 1980, ve které B-52 hrála „Dance This Mess Around“ a kolosální skladbu „Rock Lobster“, elektrizovala nejen Kurta, ale celou generaci dětí, včetně desetiletého Davea Grohla ze Springfieldu ve Virginii. „Nějak mě ta jejich divnost posílila,“ napsal Dave ve svých pamětech *The Storyteller* z roku 2021. „Věděl jsem, že se chci také vymanit.“

Někdy v létě před desátou třídou začal Kurt sledovat počiny kapely Sex Pistols v časopise *Creem*. Myšlenka punk rocku ho fascinovala. Bohužel v obchodě s deskami v Aberdeenu žádné punk-rockové nahrávky neměli, takže nevěděl, jak vlastně zní. Sám ve svém pokoji hrál, jak si myslel, že mohou znít – „Tři akordy a spousta křiku,“ říká Kurt. Ne tak daleko od pravdy, jak se ukázalo.

Pro americké děti, které nežily ve větších městech, bylo mnohem snazší vidět fotky punkrockových hudebníků, než slyšet jejich hudbu.

„Několik měsíců předtím, než jsme slyšeli desky, dorazily fotky těch kluků,“ řekl mi bývalý baskytarista a zpěvák kapely Minutemen Mike Watt pro *Our Band Could Be Your Life*. „A úplně nás vyřídilo, když jsme poprvé slyšeli skutečnou hudbu... Ukázalo se, že je to kytarová hudba jako skupina Who! To je to, co nás vyřídilo. Když jsme to slyšeli, řekli jsme si: ‚To dáme!‘“

O několik let později Kurt konečně vystopoval „punkovou“ desku, rozsáhlý, eklektický soubor tří alb *Sandinista!* [mj. člen vojenské a politické koalice držící moc v Nikaragui v letech 1979–1990 – poznámka překladatelky] skupiny Clash, a byl zklamán, když to neznělo tak, jak si myslel, že by punk měl znít.

Poprvé jsem dělal rozhovor s Kurtem pro tuto knihu 23. prosince 1992. Mluvili jsme v mém pokoji v Inn at the Market, hotelu na Pike Place Market v Seattlu. Kurt, Courtney a Frances pendlovali mezi domovy a bydleli ve stejném hotelu.

Zastavil jsem se u jejich pokoje, abych Kurta vyzvedl. Televize řvala, ale nikdo se na ni nedíval, oblečení a další věci byly přehozené přes všechny možné povrchy a různé dětské potřeby ležely všude možně. Courtney se zamyšleně zeptala, jestli s nimi nechci trávit Vánoce. To bylo velmi laskavé a jistě by to bylo i zajímavé, ale měl jsem rodinné povinnosti. Byl tam i Kurtův blízký přítel Dylan Carlson a chvíli jsme si povídali, zatímco jsem čekal na Kurta.

Je snadné pochopit, proč spolu Kurt a Dylan Carlson vycházeli: oba byli ztracené existence, umělci a lidé, kteří se chtěli dozvědět mnohem víc o umění a o světě obecně. A byli to drogoví kámoši. Carlson je tak trochu známý jako příjemný člověk, stejně jako zanícený autodidakt v tradici mnoha kolegů hudebníků, jako jsou Peter Buck, Grant Hart a Mike Watt. Když jsem s ním mluvil, stále se zmiňoval o „eppy-fanny“. Chvíli mi trvalo, než jsem si uvědomil, že má na mysli „epifanii“ [náhlé uvědomění si něčeho podstatného, mimořádně důležitého, častospojené s hlubokým spirituálním prožitkem – poznámka překladatelky]. Lidé, kteří špatně vyslovují nóbl slova, si zaslouží respekt – objevili tyto výrazy tím, že je četli, ne tím, že se je naučili od někoho jiného.

Kurt a já jsme zamířili do mého pokoje, abychom si promluvili, a on začal tím, že vyznal svou lásku k albu *Combat Rock* [*Bojový Rock*] z roku 1982 od Clash. Vzhledem k tomu, jak vynikající jsou první tři alba skupiny Clash, to byla zvláštní volba – je tam sice „Should I Stay or Should

I Go“ [„Měl bych zůstat nebo jít“] a „Rock the Casbah“ [casbah – pevnost severoafrických měst – poznámka překladatelky], ale kvůli jeho neuváženým exkurzím do rapu a reggae se *Combat Rocku* často vysmívali jako začátku konce kdysi skvělé kapely. Nicméně tohle bylo na vrcholu období ironie a já jsem nedokázal odhadnout, jestli si Kurt nedělá legraci. *Combat Rock* se objevuje na některých seznamech oblíbených alb v jeho denících, takže to asi skutečně myslel vážně. Musel kapale trojalbum *Sandinista!* odpustit.

Ten večer jsem mu dal dárek: žluto-oranžový pruhovaný kardigan. Byl opravdu nadšený, když jsem mu ho podal, vytrhl mi ho a přidržel blízko hrudi, jako by se bál, že si ho vezmu zpět. Jsem si docela jistý, že v něm byl zpopelněn spolu s tričkem Breeders. Je to velmi zvláštní představa.

Krist byl ale vůbec první člen Nirvany, se kterým jsem dělal rozhovor pro knihu. Zavolali mi z haly, že jde nahoru, tak jsem nechal otevřené dveře. Seděl jsem v nízkém pohodlném křesle mezi dveřmi a okny od podlahy až ke stropu, která vyhlížela na Puget Sound, když najednou Krist vrazil do dveří, celé jeho dva metry, rozběhl se přímo na mě, přeskočil přes mou hlavu a zastavil se až u okna, kde teatrálně udeřil dlaněmi do skla, aby se zastavil. Vstup na scénu, jak se patří! To byl tehdy Krist – jenom malinko nebezpečný tím praštěným, hrubým, ale okouzlujícím způsobem, který prolomil ledy.

Kurt popisuje svou ranou hudbu jako „skutečně sexy riff-rock“. „Bylo to něco jako Led Zeppelin, ale bylo to rajcovní a snažil jsem se to udělat tak agresivní a drsný, jak to jen šlo,“ říká. „Přemejšlel jsem: ‚Jakej by asi mohl bejt skutečnej punk rock? Co je to? Jak je to nepřijemný?‘ A já se pak snažil hrát tak hnusně, jak to jen bylo možný. Zapnul jsem svůj malej desetiwattovej zesilovač na nejvyšší stupeň. Neměl jsem vůbec ponětí, co vlastně dělám.“

Jeho raná hudba byla „něco jako Led Zeppelin“, a přesto se nechtěl učit hrát „Stairway to Heaven“. Jasně!

„Byl to rozhodně dobrej způsob uvolnění a sebevyjádření,“ říká Kurt. „Považoval jsem to za práci. Byla to moje mise. Věděl jsem, že musím cvičit. Byl jsem tou kytarou úplně posedlej od chvíle, co jsem ji dostal.“

„Ten pocit jsem měl pořád – vždycky jsem věděl, že dělám něco, co je výjimečný,“ říká Kurt. „Věděl jsem, že to bude lepší, i když